

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Nela Chudová

Hard euroskepticismus
Případová studie United Kingdom Independence Party
(UKIP)

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Markéta Šustková, Ph.D.

OLOMOUC 2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou prací na téma „Hard euroskepticismus: Případová studie strany United Kingdom Independence Party (UKIP)“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího práce na základě uvedené literatury.

V Olomouci dne 25. dubna 2016

Podpis: .....

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Markétě Šustkové, Ph.D. za odborné vedení práce, vstřícný a ochotný přístup, cenné rady a podnětné připomínky.

Obsah

Úvod.....	5
1. Definice a typologie euroskepticismu	9
1.1. Definiční vymezení pojmu euroskepticismus	9
1.2. Typologie stranického euroskepticismu.....	10
1.2.1. Typologie Paula Taggarta a Alekse Szczerbiaka	11
1.2.2. Typologie Petra Kopeckého a Case Muddeho	13
1.2.3. Typologie Christophera Flooda.....	15
1.2.4. Typologie Petra Kanioka.....	16
1.2.5. Typologie Søren Riishøje.....	17
2. Britský euroskepticismus	19
2.1. Příčiny specifického vztahu Velké Británie vůči Evropské unii.....	21
2.2. „Tradiční“ euroskepticismus: proměny konzervativních a labouristických pozic	22
2.2.1. Proměny konzervativních pozic ve vztahu k evropskému projektu.....	22
2.2.2. Proměny Labouristických pozic ve vztahu k evropskému projektu.....	28
3. Analýza euroskepticismu Strany nezávislosti spojeného království (UKIP).....	34
3.1. Vznik strany a postupné etablování na politické scéně.....	35
3.2. Ideologie a programatika strany.....	37
3.3. Od marginální strany k evropskému vítězi	39
3.4. Zařazení strany UKIP dle typologií stranického euroskepticismu	40
Závěr	43
Literatura:.....	46
Abstrakt.....	53
Abstract	53

Úvod

Politika Velké Británie byla vždy charakteristická důrazem na suverenitu a nezávislost. Obzvláště z ekonomických důvodů však v roce 1973 Británie vstoupila do Evropského společenství (ES), v té době stojící především na mezivládní spolupráci. Jen málo témat v britské politice během posledních šedesáti let přitahovalo tolik pozornosti a intenzivních rozprav, jako participace Velké Británie na evropském integračním projektu. Dlouhotrvající debata na tento motiv vedla hned v několika případech k pádu vůdčích představitelů relevantních politických stran. Především však dělí samotné politické strany a širokou veřejnost na část proevropsky orientovanou a část anti-evropskou. Téma Evropské unie v britském prostředí tak vyvolává mnohé kontroverze.

Euroskepticismus obecně vnímáme jako myšlenkový proud typický nedůvěrou vůči evropské integraci, Evropské unii (EU) či úsilí o hlubší integraci. Tento úkaz se stal běžnou součástí debat o dnešní evropské politice a u mnoha politických stran se vyskytuje jako příznačný programový rys. Jedním z typických a nejviditelnějších příkladů je britská strana United Kingdom Independence Party (UKIP). Předmětem práce je případová studie strany UKIP, součástí je rovněž analýza fenoménu britského euroskepticismu vzhledem k silným proměnám tohoto fenoménu v čase.

Časovým ohraničením této bakalářské diplomové práce jsou léta 1945 a 2014. Přestože se britský euroskepticismus dostává do širšího povědomí až v 80. letech, jeho kořeny je nutné hledat v počátcích evropské integrace, tedy v období po druhé světové válce. Sledované období je ukončené rokem 2014, v němž strana UKIP zaznamenala nejvýraznější volební zisky vedoucí k nejpozoruhodnějšímu výsledku voleb v britské politice za posledních sto let.

Z hlediska metodologie je bakalářská diplomová práce případovou studií, zabývající se intenzivním studiem jednoho případu. Případová studie je metoda ve skrze kvalitativní, neboť dokáže dokonale splnit základní cíle kvalitativního výzkumu – zkoumá současné fenomény do hloubky v jejich skutečném kontextu (Yin 2009: 18). Při realizaci práce, naplňování jejích cílů a zodpovídání výzkumných otázek, je využíván empiricko-analytický přístup. Předmětem této práce je jednopřípadová studie britské strany United Kingdom Independence Party (UKIP). Pro zařazení strany UKIP a identifikaci jejích specifik v rámci britského euroskeptického kontextu je součástí práce také analýza tohoto fenoménu u dvou nejvýznamnějších stran britského politického spektra – Conservative Party a Labour Party. Primárním cílem práce je analýza Strany

nezávislosti Spojeného království. Součástí analýzy je zařazení UKIP do čtyř typologií stranického euroskepticismu, což je zároveň odpověď na první ze čtyř výzkumných otázek. *Spadá strana United Kingdom Independence Party v rámci všech zvolených typologií stranického euroskepticismu do té „nejtvrdší“ kategorie? Pakliže ano, platilo toto zařazení strany po celou dobu její existence nebo došlo k proměně přístupu k evropské integraci v čase?* Další částí práce a současně sekundárním cílem je analýza euroskepticismu dvou britských relevantních stran – Conservative Party a Labour Party, jejichž období vlády od roku 1945 je charakterizováno poměrně častými změnami stanoviska k evropskému sjednocování. Druhá výzkumná otázka tedy zní: *Čím se liší euroskepticismus UKIP od tradičního britského euroskepticismu zastupovaných Conservative Party a Labour party?* V rámci třetí kapitoly autorka formuje otázku: *Má strana UKIP skutečně propracované argumenty ke své euroskeptické vizi nebo se jedná pouze o populistickou rétoriku? Pakliže prosazují vystoupení z EU, co nabízí strana jako alternativu k Evropské unii?* Poslední výzkumná otázka práce zní: *Zůstává strana UKIP stále „single-issue“ stranou nebo se přeměnila ve standardní politickou stranu?*

Struktura bakalářské diplomové práce vychází z jejich cílů a je rozdělena do tří hlavních kapitol a několika podkapitol. V první, teoretické části autorka systematicky shrnuje dosavadní výzkumy a vědění v oblasti euroskepticismu a zaměřuje se na pět vybraných typologií stranického euroskepticismu, čímž vytváří bázi pro ukotvení následujících analytických kapitol. Pro pochopení fenoménu britského euroskepticismu je třeba zaměřit se právě na historické předpoklady. Z tohoto důvodu se druhá kapitola zaměřuje na postoj a proměny přístupů Konzervativní strany a Labouristické strany k evropské integraci a Evropské unii. Hlavními indikátory euroskepticismu jsou programová prohlášení výše zmíněných stran a dále také klíčová vyjádření lídrů strany ke směřování evropské integrace obecně i ke konkrétním politikám a tématům, jež byly v danou dobu relevantní. Námětem poslední kapitoly je analýza vývoje strany UKIP, její ideové vymezení a aktuální dění. Součástí této poslední kapitoly je zařazení UKIP v rámci typologií stranického euroskepticismu.

V českém prostředí se obecně tématům euroskepticismu či jednotlivým stranám, které jsou předmětem práce, věnuje pouze minimum autorů. Existující studie z českého politologického prostředí se primárně zaměřují na tradiční mainstreamové politické strany, zatímco mimoparlamentní subjekty stojí mimo badatelský zájem. Proto práce vychází převážně z anglicky psaných zdrojů, především pak britských. Výzkum této

práce je založený na dvou základních skupinách zdrojů: primární a sekundární zdroje. Z primárních zdrojů byly pro práci klíčové základní dokumenty předkládaných zkoumaných stran – Strany nezávislosti Spojeného království, Labouristické strany a Konzervativní strany. Všechny potřebné oficiální dokumenty jsou dostupné na veřejných internetových stránkách strany UKIP, Conservative party a Labour Party (ukip.org, labour.org.uk, conservatives.com). Jsou využívány rovněž sekundární zdroje, především pak články v novinách a časopisech, jakými jsou například The Economist, The Guardian, The Telegraph či zpravodajský server bbc.com.

Signifikantními informačními zdroji pro tuto práci v rámci první, teoretické kapitoly jsou publikace převážně od zahraničních autorů. Tyto publikace se zabývají euroskepticismem jako fenoménem, který ovlivňuje evropskou politiku, nebo se stranický euroskepticismus snaží typologizovat. Jedním z klíčových zdrojů pro první kapitolu je velmi zdařilá monografie od Cécile Leconte *Understanding Euroscepticism*, v níž se Leconte zaměřuje na proměny euroskepticismu v průběhu integračního procesu. Z českých politologů je zde citován Petr Kaniok jehož článek ve sborníku *Euroscepticismus a země střední a východní Evropy*, poskytuje výtečně zpracované typologické modely klasifikace politických stran podle opozičních postojů k evropské integraci, která může sloužit jako základ pro další zkoumání euroskepticismu ve stranických systémech střední a východní Evropy.

Mezi přední vědce věnující se konkrétně konceptu stranického euroskepticismu, využitého v první kapitole práce, patří politologové Paul Taggart a Aleks Szczerbiak z University of Sussex, kteří ve svém díle *The Party Politics of Euroscepticism EU Member and Candidate State* přicházejí jako první s ucelenou typologií stranického euroskepticismu. Faktem ovšem zůstává, že Taggartova a Szczerbiakova typologizace má své nedostatky, a jejím prostřednictvím není možno některé strany přesně a jednoznačně klasifikovat. I přes určité výhrady na tuto teorii P. Taggarta a A. Szczerbiaka navazuje několik autorů, mezi nimi i Petr Kopecký a Cass Mudde, jejichž koncepce je představena v článku *The Two Sides of Euroscepticism: Party Positions on European Integration in East Central Europe*. Zde původní teorii rozšiřují a napravují některé její nedostatky. Nově zavádějí koncept opozice vůči EU, kde kladou důraz na dva stěžejní body, jimiž jsou princip odevzdání suverenity směrem od národního státu k nadnárodním strukturám a postoj k aktuálnímu stavu a trajektorii EU. Dalším významným zdrojem je také článek od Christophera Flooda, jenž napsal společně se Simonem Usherwoodem *Positions, Dispositions, Transitions: A Model of Group*

Alignment on EU Integration, v němž reagují na typologii Kopeckého a Mudda a snaží se o jemnější stínování proevropských stran. Petr Kaniok ve své dizertační práci *Evropeanisté, eurogovernmentalisté a euroskeptici: reflexe euroskepticismu a jeho stranických projevů* vymezil tři kategorie dle postojů k evropské integraci jednotlivých politických stran. Posledním z významných autorů této teoretické kapitoly je politolog Søren Riishøj, jenž staví na konceptu Taggarta a Szczerbiaka a přichází jako jediný s typologií, jenž se nezaměřuje na míru euroskepticismu, ale spíše na jeho ideové zdroje a obsah. Proto tato typologie poslouží spíše doplňkově k identifikování zdrojů euroskepticismu daného subjektu.

Druhá kapitola práce vychází z příspěvku Mennoa Spieriga *Euroscepticism: Party Politics, National Identity and European Integration*. Dalším z autorů, jenž se věnuje právě specifickým britského euroskepticismu, je David Baker, který definoval v článku *Euroscepticism in the British Party System: „A Source of Fascination, Perplexity, and Sometimes Frustration* čtyři fáze britského euroskepticismu. Monografie Anthonyho Foster *Euroscepticism in Contemporary British Politics: Opposition to Europe in the British Conservative and Labour Parties since 1945* mimo jiné uvádí pět klíčových faktorů, jimiž vysvětluje „příliv a odliv“ skepticismu ohledně zapojení do evropského integračního projektu v průběhu půlstoletí po konci druhé světové války. Pro analýzu postojů Konzervativní strany a Labouristické strany byly signifikantními zdroji především volební manifesty jednotlivých stran, dále pak média či sociální sítě. Autorka také vychází z díla Stephana George *An Awkward Partner: Britain in the European Community*, kde S. George velmi detailně popisuje postoje britských vlád a zkoumaných stran ve vztahu k evropské integraci.

Téma UKIP, jež je předmětem třetí kapitoly, je vzhledem k poměrné aktuálnosti v současné odborné literatuře zpracováno v omezené míře. Nejznámějšími autory, dlouhodobě se zabývajících touto stranou, jsou Simon Usherwood, Matthew Goodwin či Robert Ford. Nejobsáhlejší a nejaktuálnější monografii na toto téma zpracovali právě R. Ford a M. Goodwin, pod názvem *Revolt on the Right: Explaining support for the radical right in Britain (2014)*. Třetí kapitola práce vychází také z odborných a novinových článků. Zdařilou analýzu strany UKIP představují články *The dilemmas of single-issue party: The UK Independence Party* či *UKIP's Political Strategy: Opportunistic Idealism in a Fragmented Political Arena* od Simona Usherwooda. Autorka zde využívá primární zdroje, jimiž v tomto případě jsou volební programy či veřejná prohlášení strany.

1. Definice a typologie euroskepticismu

Termín euroskepticismus patří k často skloňovaným slovům nejen v politologickém, ale také v politickém diskurzu. Mnohdy přitom označuje nesouvisející a protikladné jevy, bývá často zneužíván a celkově je jeho užívání vágní, nepřesné a zavádějící. Tento fenomén, jež je pro mou práci klíčový, nepředstavuje jednoznačný a obsahově jasně přijímaný koncept. Přestože účelem práce není diskuzi o pojetí tohoto pojmu rozhodnout či obsírně komentovat, nelze se jí zcela vyhnout. Následující část práce má za úkol obeznámit čtenáře s pojmem euroskepticismus a představit mu jednotlivé typologie stranického euroskepticismu.

1.1. Definiční vymezení pojmu euroskepticismus

Pojem euroskepticismus má tendence být využíván jako catch-all termín, jako svazek postojů namířených vůči evropské integraci obecně a především v opozici vůči Evropské Unii (EU). Toto uchopení je ovšem zavádějící. Je třeba rozlišovat intenzitu stranického euroskepticismu. Euroskepticismus nemusí nutně znamenat odpor vůči evropské integraci a EU jako takové. Tento termín má původ ve specifickém kontextu britských veřejných debat o Evropském společenství v 80. letech minulého století. V prvních dekádách existence evropské integrace nebyl pojem euroskepticismus používán. Ty, kteří stáli v opozici vůči evropské integraci, společnost nazývala nacionalisty, komunisty či například gaullisty (Leconte 2010: 3). Od počátku 90. let však pojem euroskepticismus začala využívat západoevropská, především pak britská, žurnalistika. Pravděpodobně poprvé byl pojem euroskepticismus použit v britském tisku v červnu roku 1985 v článku publikovaném v *The Times*. Citace z oxfordského slovníku zde definuje euroskeptika jako osobu, která není nadšená ze zvyšování pravomocí EU (Harmsen, Spiering 2004: 15). Za ústřední postavu euroskepticismu je považována bývalá britská premiérka Margaret Thatcherová. Její slavný projev na College of Europe v roce 1988 v belgických Bruggách, známý jako „Bruges speech“, představuje pro spoustu autorů důležitý milník ve vnímání euroskepticismu jako součásti politické argumentace. Tento projev je doposud vnímán jako základní kámen vývoje nejen britského euroskeptického diskurzu.¹

Pojem euroskepticismus je velmi obecný termín, který zahrnuje celou škálu subjektů a diskurzů. Až v roce 1998 se pravděpodobně jako první pokusil politolog Paul

---

¹ Blíže k „Bruges speech“ níže v kapitole britská specifika.

Taggart pojem euroskepticismu přesněji vymezit a přenést do akademického prostředí. Ve svém díle *A touchstone of dissent: Euroscepticism in contemporary Western European party systems* definoval euroskepticismus jako: „*Myšlenku zastoupení nebo kvalifikované opozice, rovněž jako začlenění otevřené a nekvalifikované opozice k procesu evropské integrace.*“ (Taggart 1998: 366) Petr Kaniok zase ve své dizertační práci definuje euroskepticismus jako pouhý postoj, který je partikulární, což znamená, že nabírá různé podoby v jednotlivých státech, a to z toho důvodu, že každý stát vychází z jiné tradice a má odlišnou historii (Kaniok 2006: 30). I přes pokusy mnohých dalších autorů o zpřesnění či kategorizaci termínu, se do dnešního dne výzkumníkům nepodařilo dospět k ucelenému a obecně přijímanému teoretickému modelu či konceptu vnímání euroskepticismu. P. Kaniok se domnívá, že dílem je problematičnost euroskepticismu způsobená krátkou dobou trvání jeho výzkumu (Kaniok 2006: 10). Avšak je třeba zmínit, že i přes krátkost trvání výzkumu tohoto fenoménu existuje v politické vědě překvapivě vysoký počet definic, typologií a dělení euroskepticismu. Práce se na některé z typologií zaměří v následující podkapitole.

1.2. Typologie stranického euroskepticismu

Stranický euroskepticismus, jakožto předmět této bakalářské diplomové práce, se významněji začal objevovat až po přijetí tzv. Maastrichtské smlouvy, na jejímž základě získalo až doposud primárně ekonomicky zaměřené společenství politickou dimenzi, což se odrazilo i ve stranické soutěži. Nutno zmínit, že euroskeptické formace existovaly i před podepsáním Smlouvy o Evropské unii, avšak neměly příliš velký význam² (Kaniok 2006b: 9–10). Euroskepticismus se projevuje v politických stranách různě. Analyzovat tyto přístupy lze dvojím způsobem, a sice negativním nebo pozitivním. Jako první se o konceptualizaci stranického systému pokusil Paul Taggart. Ve svém díle *A touchstone of dissent: Euroscepticism in contemporary Western European party systems*, uvádí čtyři typy negativního vymezení euroskepticismu, neboli čtyři typy, jakými je euroskepticismus v politických stranách projevován (Taggart 1998: 368–369).

Ve svém článku jako první zmiňuje euroskeptické strany jednoho tématu (Single issue Eurosceptical parties). Tyto strany Taggart definuje jako subjekty, jimž je opozice vůči EU jediným motivem pro jejich existenci, existují jen za účelem mobilizace elektorátu k evropským otázkám (Taggart 1998: 368). Za druhé P. Taggart zmiňuje

---

² Například dánské Lidové hnutí proti ES (Folkebevægelsen mot EF) vzniklo již v 70. letech a jeho předchůdci ještě dříve (Kaniok 2006b: 9).

protestní strany (Protest-based parties with Euroscepticism), které podle něj projevují antievropské postoje jen jako logickou součást obecné opozice proti politickému systému. Tyto strany stojí mimo etablované vládní strany, přičemž obvykle vycházejí z různých ideologických táborů. Příkladem může být Švédská strana zelených nebo Komunistická strana Francie (Taggart 1998: 368). Třetí Taggartem označenou skupinou jsou etablované strany s euroskeptickou pozicí (Established party with Eurosceptical position). Autor je označuje jako strany, jež jsou součástí vlády, nebo strany, které mají blízko k vládním stranám (Taggart 1998: 368). Posledním typem jsou euroskeptické frakce (Eurosceptical factions). Jedná se o strany, ve kterých vznikne frakce vyhraňující se vůči evropské integraci, zatím co celková většina strany se staví k tématu evropské integrace pozitivně. Nejznámějším příkladem tohoto typu je dle Taggarta britská Konzervativní strana (Taggart 1998: 369).

Tato Taggartova analýza se však týká pouze západoevropských politických příkladů. V roce 2002 P. Taggart společně se svým kolegou Aleksem Szczerbiakem zveřejnili studii s názvem *The Party Politics of Euroscepticism in EU Member and Candidate States*. Právě v tomto díle autoři vytvořili základní typologii tvrdého (hard) a měkkého (soft) euroskepticismu, z níž postupně vycházeli další autoři zaměřující se na tento fenomén. Následující podkapitoly se věnují autorům, kteří se v uplynulých letech pokusili definovat pojem euroskepticismus a kategorizovat politické a stranické subjekty podle postojů k evropské integraci.³

1.2.1. Typologie Paula Taggarta a Alekse Szczerbiaka

Přehled typologií začneme touto, jejímž autorům je dodnes přičítáno prvenství v oblasti výzkumu fenoménu euroskepticismu. Ačkoli je tato typologie nejvlivnější,

---

³ Pro úplnost přehledu typologií je nutno zmínit také kategorizaci italského politologického tandemu Nicolò Contiho a Lucy Verzichelliho vycházejícího z původního konceptu P. Taggarta a A. Szczerbiaka. Jejich typologii doplnili o dva pozitivní postoje k evropské integraci resp. EU. Conti a Verzichelli jako první pozitivní postoj představují *funkční evropeanismus*, vyjadřující podporu strany evropské integraci, ale pouze pokud nebude v rozporu s vlastními zájmy státu či strany. Druhým postojem je *ztotožňující (identitární) evropeanismus*, který podporuje princip federální Evropy a předávání dalších pravomocí směrem k EU. Tato typologie však pro účely práce není vhodná, z tohoto důvodu se jí autorka více nezabývá (Conti, Verzichelli 2003).

vykazuje největší zdánlivou jednoduchost (Flood, Usherwood 2005: 2). Autory jsou britští profesori Paul Taggart a Aleks Szczerbiak, působící na University of Sussex. V roce 2002 ve svém díle *The Party Politics of Euroscepticism EU Member and Candidate State* přišli s teorií euroskepticismu, která rozlišuje mezi tvrdým (hard) a měkkým (soft) euroskepticismem. Jak ale upozornili někteří autoři, jejich pojetí se primárně zaměřuje na negativní postoje, tedy hloubku a míru odporu, a vůbec nereflektuje pozitivní postoje stran k evropské integraci. Tvrdý euroskepticismus autoři v tomto díle definují jako „*principiální opozici vůči EU a vůči evropské integraci, která v důsledku vede k žádosti strany o vystoupení z EU. Politika strany je namířena proti projektu EU jako takovému.*“ (Taggart, Szczerbiak 2002: 7) Autoři nám zde nabízejí dvě metody hodnocení, kterými můžeme zjistit, zda je strana „tvrdě“ euroskeptická. Za prvé to jsou tzv. single issue strany mobilizující se proti EU. V tomto případě je evropská tematika hlavním tématem a případným důvodem konce strany. Druhou metodou zjištění je položit si otázku, zda není opozice vůči EU založena na formulacích ideologické pozice (konzervativní, komunistická, socialistická nebo populistická). To znamená, že rétorika strany může spočívat v kritizování EU z důvodu přílišného klonění se k jedné z mnoha ideologických pozic. Kvůli tomu může být EU vnímána jako příliš kapitalistická, socialistická, neoliberální nebo byrokratická. Jsou to strany vyzývající k přepracování podmínek, na základě nichž jsou jejich země členy EU. Změna podmínek bývá nedosažitelná, díky čemuž můžeme tyto strany zařadit do skupiny „hard“ euroskepticismu (Taggart, Szczerbiak 2002: 7). Měkký euroskepticismus je pak v tomto díle definován ve smyslu, že „*(...) pokud se strana nestaví principiálně proti EU a evropské integraci, ale v její pragmatice je možno identifikovat jednu nebo více námitek, jež vedou k vyjádření kvalifikované opozice vůči EU, lze klasifikovat takovou stranu jako měkce euroskeptickou.*“ (Taggart, Szczerbiak 2002: 7) Můžeme tedy říci, že představitelé měkkého euroskepticismu nejsou zásadně proti členství v EU a evropské integraci, ale zastávají kvalifikovanou opozici vůči EU v jedné nebo více oblastech politiky. Tato forma měkkého euroskepticismu bývá přítomna ve stranách, které využívají evropská témata jako součást stranické soutěže. Skupina bývá také označována jako efektivní euroskeptici (Kopeček 2004: 242).

Výše zmíněná Taggartova a Szczerbiakova dichotomie tvrdý versus měkký euroskepticismus se setkala s množstvím ohlasů pozitivních i kritických. Asi nejpropracovanější souhrn výtek vůči jejich typologii přinesli Petr Kopecký a Cas Mudde. Jejich kritika je zaměřena především na dvě části kategorizace „hard“ a „soft“

euroskepticismu, přičemž první je založena na příliš široké definici měkkého euroskepticismu, jež nerespektuje žádné „stupně“ protievropské nálady. Při této definici by podle kritiků spadal do kategorie měkkého euroskepticismu každý libovolný nesouhlas s EU a její politikou. Dle Taggartovy definice je tedy jakékoli rozhodnutí na evropské úrovni, stranou nepřijímané, kategorizováno jako „měkce“ euroskeptické. Druhý bod jejich kritiky je namířen na otázku členství v EU, které podle nich nepředstavuje zásadní bod, jež nutně dělí na měkké a tvrdé euroskeptiky (Kaniok: 2006b: 15). Taggartova kategorizace na tvrdý a měkký euroskepticismus nerozlišuje mezi podstatou evropské integrace v jejím širším chápání a Evropskou unií jako formu nebo instituci, ztělesňující tyto myšlenky (Kopecký, Mudde 2002: 300).

V roce 2008 Taggart a Szczerbiak do svého díla *Opposing Europe? The Comparative Party Politics of Euroscepticism* zapracovali většinu kritických výtek, které jim byly vytýkány v rámci jejich původní typologie a představili redefinovanou typologii „hard“ a „soft“ euroskepticismu. Tvrdý euroskepticismus autoři redefinovali jako „*principiální opozici vůči projektu evropské integrace v podobě, kterou představuje EU, přičemž důležitým faktorem je odmítání přenosu moci směrem k nadnárodním institucím.*“ (Szczerbiak, Taggart 2008: 12) Obsah této definice je častým jevem u politických stran tzv. single-issue anti-EU. Revidované pojetí je také u měkkého euroskepticismu, autoři představují tuto definici: „*Nepřítomnost principiální kritiky EU, ale faktická opozice vůči současnému nebo plánovanému vývoji, který by obsahoval nárůst kompetencí a suverenity EU.*“ (Szczerbiak, Taggart 2008: 12)

1.2.2. Typologie Petra Kopeckého a Case Muddeho

Petr Kopecký a Cas Mudde ve svém díle *The Two Sides of Euroscepticism: Party Position on European Integration in East Central Europe* zavádějí nový koncept opozice vůči EU s cílem lepší definice euroskepticismu. Tuto kategorizaci zachycuje níže přiložená tabulka č.1. Autoři ve své typologii kladou důraz na dva stěžejní body namísto důrazu na podporu/nepodporu členství dané země v EU. Za prvé je to princip odevzdání suverenity směrem od národního státu k nadnárodním strukturám, pojmenován termínem *diffuse support* a označuje tedy podporu obecným idejím integrace. Jinými slovy základem tohoto bodu je posouzení všeobecného postoje k evropské integraci. V této rovině rozlišujeme skupiny: eurofilové a eurofobové. Skupina eurofilů může představovat zastánce supranacionality, či jen zastánce volného trhu. Eurofobové naopak nepodporují (ba přímo oponují) obecné ideji evropské integrace (Kopecký, Mudde 2002: 301).

Ve druhé rovině je zjišťován postoj k aktuálnímu stavu a trajektorii EU, který byl pojmenován termínem *specific support*⁴. Tato dimenze charakterizuje podporu běžné praxe a fungování stávající EU (Kopecký, Mudde 2002: 300). Také v rámci této dimenze, kde politické subjekty zastávají podpůrné či opoziční stanovisko vůči dalšímu rozšiřování suverenity EU, identifikujeme podskupinu, ve které autoři dělí politické strany na „eurooptimisty“ a „europesimisty“ (Kopecký, Mudde 2002: 301). „Eurooptimisté“ jsou spokojeni s nastavením EU nebo věří v optimistický vývoj v případě směřování EU. „Europesimisté“ naproti tomu nepodporují současnou trajektorii EU nebo jsou pesimističtí ohledně směru jejího vývoje. To však nemusí nutně znamenat, že všichni „europesimisté“ jsou proti členství v EU. Někteří pouze považují současný vývoj EU za výrazný odklon od základních myšlenek evropské integrace, nicméně původní ideu sjednocení podporují a doufají, že nastane v EU změna (Kopecký, Mudde 2002: 302). Na základě těchto dvou dimenzí vytvořili Kopecký s Muddem svou *ideální čtyřčlennou typologizaci postojů stran k „Evropě“*. Do této kategorie stranických pozic autoři řadí – euro-entuziasty, euro-skeptiky, euro-pragmatiky a euro-odmítače. V případě Kopeckého a Muddovy typologie tak dle jejich slov vznikají dvě skupiny oponentů evropské integrace a dvě skupiny příznivců (Kopecký, Mudde 2002: 300–304). Pro lepší pochopení této typologie autorka níže předkládá tabulku, jenž tuto typologii shrnuje.

---

⁴ Autoři využili těchto termínů jako odkaz na Davida Eastona a jeho termíny pro různé druhy podpory politickým režimům (Kopecký, Mudde 2002: 300).

Tabulka č. 1 Kopecského a Muddeho typologie postojů stran k evropské integraci

		Dimenze podpory evropské integrace	
Dimenze podpory EU		Eurofilové - Podporují evropskou integraci	Eurofóbové - Nepodporují evropskou integraci
	EU-optimisté - Podporují současný směr EU	Euro-entuziasté - Podporují evropskou integraci - Podporují současnou trajektorii EU	Euro-pragmatici - Odpůrci evropské integrace - Podporují současnou trajektorii EU
	EU-pesimisté - Odmítají současný směr EU	Euro-skeptikové - Podporují evropskou integraci - Odmítají současnou trajektorii EU	Euro-odmítači - Odpůrci evropské integrace - Odmítají současnou trajektorii EU

Zdroj: Kopecský, Mudde 2002: 316, zpracování autorka

Na základě této tabulky můžeme říci, že skupina euro-odmítačů by dle dělení stranického euroskepticismu podle P. Taggarta a A.Szczerbiaka spadala do skupiny „hard“ euroskepticismu, jakožto politické strany, principiálně odmítající ideu integrace, zatímco euro-skeptiky by autoři prvotní typologie řadili do skupiny „soft“ euroskepticismu, a to na základě odmítání současného směřování EU (Taggart a Szczerbiak hovoří o odmítání jedné nebo více politik, jenž prosazuje EU a/nebo odmítání současné trajektorie EU).

1.2.3. Typologie Christophera Flooda

Dalším relevantním příspěvkem na téma stranického euroskepticismu je tzv. „thin typology“ neboli tenká typologie, jak ji označuje sám autor Christopher Flood. Tento britský profesor se společně se svým kolegou Simonem Usherwoodem v díle

Positions, Dispositions, Transitions: A Model of Group Alignment on EU Integration pokusili o rozvoj klasifikačního schématu euroskepticismu. Floodova typologie byla především reakcí na Kopeckého a Muddeho typologii a její problém s jemnějším stínováním proevropských stran (Kaniok 2006b: 17). Flood se ve své typologii snaží o vytvoření „jemnější“ škály proevropských postojů. Pro co nejpřesnější definici přichází autor s rozdělením stran do šesti kategorií dle míry podpory integrace, které mají vzestupnou (nebo také sestupnou) tendenci. První, nejoptimističtější skupinu vůči evropské integraci v této typologii, autor jmenuje skupinu *maximalisté (Maximalist)*, podporující co nejrychlejší prohlubování evropské integrace, schvalující současnou podobu EU i evropské integrace. Druhým Floodovým stupněm jsou *reformisté (Reformist)*, typičtí podporou dalšího postupu integrace s uvědoměním si některých chyb a nedostatků, ke kterým v minulosti došlo, a snahou o reformu. Třetí kategorií jsou *gradualisté (Gradualist)*, žádající další prohlubování evropské integrace jako celku anebo dílčí politiky, avšak zastávají názor pomalejšího a postupnějšího sjednocování. Dále Flood zmiňuje stupeň *minimalisté (Minimalist)*, přijímající status quo, ale požadující co možná největší omezení dalšího prohlubování integrace. *Revizionisté (Revisionist)*, jako pátá skupina, jsou typičtí svým zpátečnickým chováním vůči evropské integraci. Požadují návrat do určitého bodu, ve kterém se integrace nacházela dříve. Většinou se jedná o přijetí nějaké smlouvy, která významným způsobem změnila charakter společenství (např. Maastrichtská smlouva). Poslední, nejvíce pesimistickou skupinou, jsou Floodem a Usherwoodem označováni eurozavrhovači nebo odmítači (*Rejectionist*). Pro tuto skupinu je charakteristické úplné odmítnutí integrace, opozice vůči členství své země v EU nebo nesouhlas s kteroukoli evropskou politikou. Jak samotní autoři uvádějí, tyto kategorie mohou být použity jednotlivě nebo v kombinacích (Flood, Usherwood 2005: 3–6).

1.2.4. Typologie Petra Kanioka

V roce 2006 ve své dizertační práci *Evropeanisté, eurogovernmentalisté a euroskeptici: reflexe euroskepticismu a jeho stranických projevů* přišel se svou typologizací stranického euroskepticismu také autor z českého prostředí, a sice brněnský politolog Petr Kaniok. Autor kriticky vyšel z předchozích děl a vytvořil tak svoji vlastní typologii. V ní zdůrazňuje nutnost zkoumat jazyk, resp. způsob, jakým strana komunikuje se svými voliči. Autor ve svém díle vymezil tři kategorie dle postojů jednotlivých politických stran k evropské integraci. První kategorii označil P. Kaniok jako

„evropeanisté“, ztotožňující se s myšlenkou evropské integrace a podporující další prohlubování a přijímání nových zemí do EU. Takovéto strany podporují vznik silných nadnárodních institucí, tedy supranacionální model. Jazyk využívaný těmito stranami věští skvělou budoucnost sjednocené EU a zdůrazňuje úspěchy integrace. Druhou kategorií jsou „eurogovernmentalisté“ usilující o udržení mezivládní podoby integrace, avšak podporují další vývoj sjednocení. Oproti evropeanistům mají rezervovanější postoj k dnešnímu modelu integrace. Velmi důležitý je pro eurogovernmentalisty také jazyk, který je vůči EU spíše neutrální, střízlivý, věcný a uměřený. P. Kaniok uvádí, že tyto strany nekladou takový důraz na podporu či opozici vůči evropské integraci ve svých programových prohlášeních. Pro subjekty, které lze zařadit do kategorie eurogovernmentalistsů, představuje evropská integrace politickou realitu, přinášející výhody i nevýhody. U těchto stran bývají vyzdvihována především ekonomická pozitiva integrace, na druhé straně zastávají velmi opatrný postoj k politické integraci. Další a poslední kategorizovanou skupinou P. Kanioka jsou „euroskeptikové“. Strany, řadící se do této kategorie, představují absolutní opozici vůči Unii. Jazyk euroskeptiků je kritický, zdůrazňující všechny neúspěchy a rizika integrace, a to v obou úrovních – ekonomické i politické. Typická je příslušnost euroskeptiků k okrajům stranického spektra (Kaniok 2006a: 92–95).

1.2.5. Typologie Søren Riishøje

Zajímavou a velmi podrobnou kategorizaci stranického euroskepticismu vytvořil dánský univerzitní profesor a politolog Søren Riishøj, který jako mnozí jiní autoři staví na konceptu Taggarta a Szczerbiaka. Klíčovým kritériem jeho typologizace je kritérium původu a historická zkušenost dané země. Ve své typologii se na rozdíl od ostatních autorů nezaměřuje na míru euroskepticismu, ale spíše na jeho ideové zdroje a obsah. Na základě toho vytvořil autor devět kategorií euroskepticismu. Tu první nazývá „euroskepticismus založený na identitě“ (Identity-based Euroscepticism), obsahem kategorie je obava z pohlcení identity národní identitou evropskou. Strany tak argumentují neslučitelností národní a evropské identity. Za druhé Riishøj uvádí „euroskepticismus založený na cleavages“ (Cleaveage-based euroscepticism), koncept staví na hlavních dělicích liniích, tzv. cleavages. V této souvislosti autor uvádí, že lidé žijící na vesnici mají větší tendenci být euroskeptiky než lidé ve městě. Třetím typem euroskepticismu, který Riishøj identifikuje, je „funkcionální euroskepticismus“ (Policy-based scepticism). V tomto případě se jedná o euroskepticismus, jenž se zaměřuje

na dílčí politiky EU. Vychází tedy z odporu vůči jedné konkrétní společné politice EU, může to být například společná zemědělská politika, společná měna a další. Čtvrtou kategorií je „*euroskepticismus institucionální*“ (Institutionally-based scepticism), založený na konfliktu mezi legitimitou národních a evropských institucí. Autor uvádí, že nedůvěra v národní instituce může posílit důvěru v instituce evropské. Pátým identifikovaným typem je „*euroskepticismus národních zájmů*“ (National-based scepticism), který má za hlavní cíl hájit národní zájmy, a to i za cenu oslabení společného evropského projektu (Riishøj 2007: 508). Dále autor zmiňuje „*euroskepticismus zkušeností*“ (Experience-based scepticism). Tento prosazovaný přístup pramení z pocitu nespravedlnosti sjednaných podmínek dané země již při vstupu do společenství. Další kategorií euroskepticismu je „*stranický euroskepticismus*“ (Party-based Euroscepticism). Dle autora formován charismatickými stranickými lídry, kteří využívají neoliberalní, tradicionalistickou či levicově-populistickou rétoriku za účelem vymezení se proti EU. „*Atlantický euroskepticismus*“ (Atlantic-based scepticism) je osmým typem Riishøjovy typologie, vycházejícím z pocitu rozporu mezi proamerickými a proevropskými postoji, což se pak projevuje například v odmítání společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU. A konečně poslední kategorií, kterou Riishøj ve svém díle zmiňuje, je „*praktický euroskepticismus*“ (practice-based Euroscepticism). Zde se nejedná o odmítání některé z konkrétních evropských politik nebo přímo o odmítání EU. Obsahem této kategorie je národní uchopení EU a evropeanizace. Jako konkrétní příklady zde autor uvádí slovenské Hnutí za demokratické Slovensko za vlády Mečiara a Ukrajinu pod vládou prezidenta Leonida Kučmy (Riishøj 2007: 509).

2. Britský euroskepticismus

Cílem druhé kapitoly je analyzovat specifika britského euroskepticismu, dále představit tradiční aktéry tohoto fenoménu ve Velké Británii, jenž vychází právě z britských specifik. Vzhledem k povaze předmětu práce jsou v této kapitole analyzováni pouze relevantní představitelé obou výše zmíněných stran, kteří se zasloužili o změnu evropského diskurzu uvnitř stran. Těmito relevantními aktéry má autorka na mysli Konzervativní a Labouristickou stranu, respektive její postoje vůči Evropskému společenství/Evropské unii, potažmo evropskému projektu obecně.

I přesto, že pojem euroskepticismus má tendence být využíván v obecném smyslu jako „značka“ zahrnující všechny více či méně odmítavé postoje vůči EU, v Británii měl tento termín vždy radikální konotace (Spiering, Harmsen 2004: 130). Od vstupu Velké Británie do Evropského společenství (ES) /Evropské unie (EU) uplynulo více než 40 let. Po celou dobu členství v ES/EU bylo a je téma evropské integrace pro britskou veřejnost aktuální a především vyvolává mnohé kontroverze. Anthony Foster považuje euroskepticismus „za jeden z nejvýraznějších rysů současné britské politiky a stanovisek Británie k evropské integraci.“ (Foster 2002: 1) Dále také přináší obecnou definici britského euroskepticismu. Označuje jej jako „(...) konkrétní projev tradice skeptického smýšlení o hodnotě britského zapojení v krocích směřujících k supranacionální evropské integraci.“ (Tamtéž: 2) Na tuto definici reaguje Menno Spiering a kritizuje jeho široký záběr euroskeptických postojů, sám pak přichází s názorem, že euroskepticismus je „částečně projevem britské odlišnosti.“ (Spiering 2004: 128) Čím je toto silné postavení antievropských myšlenek ve Velké Británii způsobeno, má za cíl objasnit následující část.

Ačkoli byl pojem euroskepticismus poprvé oficiálně zmíněn až roku 1985 v novinovém článku v The Times, jeho krédo je v britské politice přítomno již od poválečného období. V této souvislosti zmiňme rok 1950, kdy britská vláda zamítla účast na evropských programech spolupráce, které vzešly z podnětu Francie a Německa (Tamtéž: 131). Tento ostrovní stát vždy preferoval spíše mezivládní spolupráci než supranacionální model, a proto se po odmítnutí pozvání k projektu evropského společenství zaměřil na vytvoření vlastního konkurenčního společenství Evropského

sdužení volného obchodu (EFTA, European Free Trade Association)⁵ (Veber 2004: 257–258).

Komplikovanost britského vztahu k ES se z počátku projevovala právě odmítáním přistoupení k evropskému projektu. Otázka, zda by se Británie měla „přidat k Evropě“, se začala ozývat ze strany konzervativců po druhé světové válce. K připojení však byla Británie téměř dohnána vnějšími okolnostmi, mezi něž patřily například problémy Commonwealthu, ekonomická krize a dekolonizace.

Británie nakonec podala celkem tři přihlášky do EHS/ES a její cesta do EHS trvala dlouhých 12 let.⁶ První žádost o vstup do EHS nakonec přišla s konzervativní vládou Harolda Macmillana v roce 1961. Kvůli podmínkám stanoveným vládou Macmillana však francouzský prezident Charles de Gaulle poprvé britskou žádost o vstup do EHS vetoval⁷. V roce 1967 během vlády labouristického premiéra Harolda Wilsona požádala Británie o vstup podruhé, i tentokrát však neúspěšně. Spojené království tak vstupuje do ES až s konzervativní vládou Edwarda Heatha v roce 1973, mimo jiné i díky dobrým vztahům s novým francouzským prezidentem Georgem Pompidou.

Rok po vstupu do ES získávají labouristé v národních volbách většinu křesel. Hlavním tématem voleb se stalo nové projednání a redefinice podmínek sjednaných předchozí konzervativní vládou, vůči kterým v minulých letech labouristé protestovali. Součástí předvolebních slibů bylo také referendum o setrvání Británie v ES, jež se konalo 6. června 1975. Díky příslibení vyjednání podmínek labouristickým ministerským předsedou Haroldem Wilsonem neohrožujícími národní suverenitu země, podpořily setrvání v ES dvě třetiny (67,2 %) voličů (Gye 2013).

David Baker ve svém článku *Euroscepticism in the British Party System: „A Source of Fascination, Perplexity, and Sometimes Frustration“* definoval čtyři fáze britského euroskepticismu. Ta první začíná koncem druhé světové války a končí rokem 1973, tedy přijetím Velké Británie do Evropského společenství. Toto období je dle autora významné výraznou shodou mezi politickou elitou v poměrně homogenním, euroskeptickém pohledu na integraci (Baker 2008: 93). Druhé období, které Baker zmiňuje, trvá jen velmi krátce, a sice od roku 1973 do uskutečněného referenda v roce

---

⁵ Společenství, vzniklé na základě Stockholmské smlouvy roku 1960, sdružující státy, které mezi sebou vytvořily zónu volného obchodu s průmyslovými výrobky (Tamtéž: 80).

⁶ Svou účastí ve Společenství chtěla Británie také zabránit dominanci francouzsko-německé aliance v Evropě (Thatherová, M.: Umění vládnout – Strategie a svět v pohybu).

⁷ De Gaulle měl vizi Francie jako hlavní evropské mocnosti a obával se narušení tohoto plánu ze strany Velké Británie, resp. Spojených států, které podle něj měli Británii za trojského koně.

1975, ve kterém už byla citelná přítomnost názorových přestřelek napříč stranami. Pod následující období jsou řazeny roky 1975 až 1988, charakteristické tím, že euroskepticismus se v rostoucí míře stává skrytým tématem britské politiky. Období, které dle Bakera trvá až do současnosti, započalo koncem 80. let minulého století. V této fázi se euroskepticismus stává jedním ze stěžejních témat, díky němuž lze zkoumat nastavení moderní britské politické scény i voleb (Tamtéž: 94).

2.1. Příčiny specifického vztahu Velké Británie vůči Evropské unii

Andrew Geddes vystihl specifický vztah VB vůči EU následovně: *„Bylo složité, ale nakonec proveditelné prosazovat svoje postoje a budovat partnerství v Evropě, horší je to však s prosazováním evropských zájmů v Británii.“* (Geddes 2004: 228) Snahy o politické a ekonomické spojení se západoevropskými státy se ve Spojeném království objevovaly od roku 1947. Velká Británie byla po většinu času od konce druhé světové války zemí s převládajícím skeptickým pohledem vůči projektu evropské integrace a svým omezujícím přístupem a prosazováním mezivládní spolupráce se značně lišila od států, jako jsou země Beneluxu, Francie, či například Německo (Morgan 1999: 502).

Británie jako jedna z vítězných mocností druhé světové války participující na projektu poválečné rekonstrukce Evropy, se nestala členem ani jednoho ze vznikajících společenství.⁸ Politici ze všech tehdejších hlavních stran se obávali ztráty suverenity a kontroly nad britskou ekonomikou. Andrew Geddes ve svém díle *The European Union and British Politics* z roku 2004 zmiňuje tři centrální prvky založené na vnímání VB a jejich zájmů v rámci EU: *„Preference mezivládních struktur (...) silný důraz na Atlantickou alianci, jako klíčový prvek britské zahraniční politiky (...) preference v oblasti mezinárodní politické ekonomii na volný obchod.“* (Geddes 2004: 5–6)

Benjamin Hawkins uvádí, že názory, jež vedou ke specifickému postavení VB vůči EU vycházejí: *„(...) z ideje britské výjimečnosti ukotvené v esencialistických narativěch geografické separace Spojeného království od kontinentální Evropy, heterogenity jejího politického a právního systému vůči evropským demokratickým a právním tradicím, či historii konfliktů s kontinentální Evropou. Kognitivní rámce usazené v širších kulturních a historických interpretacích slouží jako čočky, jimiž se na debaty o EU nahlíží v Británii, Španělsku a Německu. Zatímco pro Španělsko*

---

⁸ Např. 1950 – odmítnutí Schumanova plánu, jehož cílem bylo dosáhnout spolupráce na trhu s uhlím a ocelí, červen 1955, konference v Messině – i zde VB odmítla účast.

a Německo EU symbolizuje oproštění se od minulosti, pro Británii je členství v EU reprezentováno klesající ekonomickou a politickou mocí.“ (Hawkins 2015: 140–141) Jinými slovy Velká Británie je dobrým příkladem omezení, ale také pokračující důležitosti teritoriální definice národa. Strategicky položená poblíž Francie, ohraničená důležitým Atlantským oceánem, je Británie úzce spojenou a zároveň izolovanou formou jejích evropských sousedů. První z faktorů, jež ovlivňují specifický vztah Velké Británie a Evropské unie, je tedy nepochybně tradiční ostrovní izolace (Manin 2010: 1).

Dalším faktorem je jedinečnost Británie dána historickou zkušeností země. Díky vítězství v obou světových válkách získali Britové pocit morální nadřazenosti vůči většině ostatních evropských států. Kromě geografické polohy a historie země také faktor ekonomie pomáhá porozumět britskému euroskepticismu. V neposlední řadě odlišné postavení země vyvěrá z udržování tradičních vazeb se zeměmi *Commonwealthu* a blízkými vztahy s USA (Baker 2008: 109).

Na základě výše zmíněného můžeme říct, že příčiny britského specifického vztahu s ES/EU lze najít v geopolitické zkušenosti a v obavě Britů ze ztráty vlastní suverenity a identity, v historické zkušenosti, která je opřena o vítězství ve dvou světových válkách. Specifické postavení země rovněž vychází z udržování tradičních vazeb se zeměmi *Commonwealthu* a orientace na Spojené státy americké. Specifický vztah je dán také odlišností politického a právního systému vůči kontinentálně evropským demokratickým a právním tradicím.

2.2. „Tradiční“ euroskepticismus: proměny konzervativních a labouristických pozic

Konzervativní a Labouristická strana byly od počátku hlavními aktéry debat o roli Velké Británie v procesu evropské integrace. V průběhu let se politická základna britského euroskepticismu přesunula zleva doprava. Postoj k integraci je jednou z nejdůležitějších dělicích linií v obou analyzovaných politických stranách. Především pak u konzervativců byl několikrát příčinou vážných sporů, ovlivňující (ne)úspěch strany ve všeobecných volbách (economist.com 2016).

2.2.1. Proměny konzervativních pozic ve vztahu k evropskému projektu

Konzervativní strana byla často hlavním aktérem podnikajícím opatření vedoucí k připojení Velké Británie do evropského projektu, ačkoli její kroky vycházely zejména z ekonomické (pragmatické) motivace. V roce 1945 utrpěla Konzervativní strana významnou volební porážku. Za důvod této porážky můžeme označit především

ovlivnění dopadu druhé světové války na britské občany, díky kterému se předmětem zájmu stala nezaměstnanost a sociální jistoty, jež jsou primárním zájmem Labouristické strany. Britský postoj k evropskému integračnímu procesu v poválečném období byl spojen především s osobností Winstona Churchilla, který svou vstřícnost prezentoval v celé řadě projevů, rozhlasových vysíláních a novinových článků už od roku 1938 (Pilkington 2001: 2–3).

Za vrchol podpory koncepce jednotné Evropy je považován Churchillův projev v Curychu z 19. září 1946, v němž jako jeden z prvních vyzýval Evropu k vytvoření *Spojených států evropských*, které by zastřešily rozdílné zájmy jednotlivých států. „(...)obnovení evropské rodiny nebo možná největší její části a vytvoření struktury, která by jí umožnila žít v míru, jistotě a svobodě. Musíme založit něco jako Spojené státy evropské.“ (Churchill 1946) Zkušenosti z druhé světové války ho přesvědčily, že mír může zaručit jedině sjednocená Evropa. Na druhou stranu však Churchill proklamoval budoucnost Británie, jež závisí na jejím postavení ve třech oblastech zájmu, kterými jsou *Commonwealth*, Spojené státy a Evropa až na třetím místě. Zastával však názor, že nemůžeme upřednostnit jednu oblast na úkor ostatních (Rakušan, Witzová 1999: 35). „Prvním kruhem je pro nás samozřejmě *Commonwealth* a impérium, pak anglicky mluvící zbytek světa a nakonec Evropa.“ (Gifford 2008: 28)

Tento směr potvrdil i v roce 1951, kdy se stal znovu ministerským předsedou, konstatováním, že „*Británie by se neměla stát součástí evropského integračního procesu, protože by se tím zřekla svého ostrovního či commonwealtheského charakteru.*“ (Váška 2006: 10) Byl přesvědčen, že Británie se nesmí upnout pouze na evropský kontinent, ale musí zastávat širší mezinárodní pozici a být spíše v blízkém vztahu s USA (Jones 2007: 2). I přes Churchillovy snahy⁹ o položení základu poválečného evropského sjednocení, se až do konce 50. let konzervativní (Churchill, Eden) i labouristické (Atlee) vlády stavěly k zapojení Británie do projektu evropské integrace velmi skepticky.

Definice britských národních zájmů po druhé světové válce vycházela z přetrvávajícího pohledu na světovládu VB. Přesto se konzervativci z počátku, na přelomu padesátých a šedesátých let, profilovali jako „strana Evropy“. Což dokázali také předložením první žádosti o vstup do EHS 1961, která však byla podána převážně z důvodů nenaplněných ekonomických očekávání vkládaných do EFTA, problémů

---

⁹ V květnu 1948 byl Churchill jedním z hlavních postav Evropského (Haagského) kongresu, který byl považován za začátek skutečné evropské integrace: <http://europa.eu/about-eu/eu-history/founding-fathers/pdf/winston_churchill_cs.pdf> (Veber 2004: 200).

v rámci *Commonwealthu*, nepotvrzení očekávání, že se Británie stane třetí supervelmocí v mezinárodním systému (Forster 2002: 12–15). Kvůli velmi laxnímu přístupu¹⁰ ministerského předsedy Harolda Macmillana však byla tato žádost prezidentem De Gaullem zamítnuta s odůvodněním nedostatečné připravenosti Británie na členství ve Společenství (Veber 2004: 266). V předmluvě svého životopisu pak H. Macmillan napsal: „*Nikdy si nepřestanu klást za vinu, že jsem nevystoupil proti dohodě poválečných labouristických a konzervativních vlád, které se stavěly proti tomu, aby se Británie stala zakládajícím členem Evropského společenství uhlí a oceli, nebo Evropského hospodářského společenství.*“ (Bond et al. 1996: 162)

Po zamítnutí druhé žádosti podané labouristickým kabinetem roku 1967 byla předložena třetí, již poslední žádost o členství, tentokrát ze strany konzervativního, částečně pro-evropsky laděného ministerského předsedy Edwarda Heatha. Jeho cílem bylo co nejrychlejší ukončení rozhovorů. I proto vyjednal spíše relativně skromné požadavky, které byly později hlasitě kritizovány labouristickou opozicí (Tamtéž). Heath měl ve srovnání s autory dvou předchozích žádostí jednu velkou výhodu. Na rozdíl od nich nebyl váhajícím konvertitou, ale zarytým stoupcem myšlenky, že budoucnost Británie leží v Evropě (Bond et al. 1996: 252, Pilkington 2001 :17).

Ve volbách roku 1970 byla otázka vstupu do EHS hlavním tématem volebního programu E. Heatha. Autoři Jan Rakušan a Ivana Witzová poukazují na zjištění, že při prvním pokusu o přijetí do evropských struktur byl proti pouze jediný konzervavec. Proti Heatově proevropské politice v letech 1971–1972 existovala mnohem větší opozice (Rakušan, Witzová 1999: 40)¹¹. I přes iniciativu vzešlou ze strany Heatha byl celkový postoj Konzervativní strany spíše rezervovaný. Což můžeme vidět například i na jejich volebním programu z roku 1970, kde se strana zavazuje pouze k vyjednávání a nikoli k přístupu (A Better Tomorrow 1970). Členství vyjednané Heathem bylo tedy pouze výjimkou z konstantně skeptického postoje strany vůči evropskému projektu.

V únoru 1975 Edwarda Heatha nahradila v čele strany Margaret Thatcherová. Tou dobou byla strana přijímána jako „evropská“ strana. V referendu o setrvání Británie v ES, které se konalo téhož roku, podporovala Konzervativní strana kampaň „ano“ členství

---

¹⁰ Britská média psala o žalostném provedení, díky kterému bude nejspíš jen málokdo brát britskou žádost vážně. Z Macmillanova projevu těžko soudit, že to Británie s politicky sjednocenou Evropou myslí vážně a upřímně (Veber 2004: 266).

¹¹ V roce 1971 hlasovalo proti šest poslanců Ulsterských unionistů a třicet tři konzervativních poslanců, roku 1972 se vyjádřilo proti ratifikaci smlouvy o přidružení patnáct konzervativních poslanců (Rakušan, Witzová 1999: 40).

v evropských strukturách. Nejvýraznější postavou mezi konzervativními politiky, stojící v opozici vůči EU, byl Enoch Powell.¹² Roku 1979 se M. Thatcherová stala také ministerskou předsedkyní, a to především z důvodu hospodářské krize panující ve Velké Británii během vlády jejího předchůdce a kvůli ideologicky tápající samotné Labouristické straně. Na počátku 80. let strana pokračovala v opatrné a pragmatické podpoře evropské integrace. I přesto, že si M. Thatcherová v průběhu osmdesátých let vybuodovala pověst spíše protievropské političky, členství Británie v ES během svého výkonu premiérského úřadu nikdy zásadně nezpochybnila (Jones 2007: 16, Váška 2006: 12).

Stěžejní moment pro Konzervativní stranu přišel v roce 1988, kdy tehdejší předseda Evropské komise Jacques Delors slíbil odborovým svazům, že evropský jednotný trh bude podpořen tvrdší prací a sociálními regulacemi. Toto prohlášení vedlo přímo k projevu M. Thatcherové, který pronesla v belgických Bruggách tentýž rok. Ačkoli Delors nebyl v projevu zmíněn, Thatcherová se evidentně vymezila právě vůči němu a základním pilířům jeho politiky, které viděl v evropském federálním státu, založeném na tzv. sociálním státu. „*Evropa bude silnější právě proto, že má Francii jako Francii, Španělsko jako Španělsko, Británii jako Británii, s jejich vlastními zvyky, tradicemi a identitou (...), bylo by bláznovství, snažit se je přetavit v jeden evropský lid.*“ (margaretthatcher.org 1988) Projev byl významnou vzpruhou kritiky soudobého modelu integrace a přispěl k rozvoji širokého proudu intelektuální rezistence vůči němu v Británii i v dalších zemích (cepin.cz 2008). Simon Usherwood nazývá *Bruges Speech* základním stavebním kamenem ve vývoji britské opozice vůči Evropské unii. Dnešní konzervativní euroskeptici čerpají především z idejí thatcherismu¹³. Všichni následníci M. Thatcherové měli obrovský problém Konzervativní stranu sjednotit, právě díky jejímu projevu na *College of Europe* (Jones 2001: 132).

V posledních letech vlády Thatcherové došlo k obratu postoje v její evropské politice, kdy stranu posunula do zřetelné a silné euroskeptické pozice, což vyvolalo postupné štěpení strany, jenž rozdělilo stranu na euroskeptiky a eurooptimisty. Celková nálada ve straně se změnila natolik výrazně, že během jednoho desetiletí

---

¹² Dokonce v roce 1974 na protest proti proevropské politice E. Heatha přestoupil k ulsterským unionistům a vyzval voliče, aby hlasovali pro Labouristickou stranu, která slibovala referendum o ES (Váška 2006: 12).

¹³ Základ thatcherismu, tvořící východisko konzervativní euroskeptické argumentace, se nachází v přesvědčení, že hodnoty národní svobody a nezávislosti jsou symbolizovány ekonomickým liberalismem (Usherwood 2004: 5).

se z euroskepticismu stal důležitý charakteristický rys konzervativců. V té době vznikaly na půdě Dolní sněmovny neformální skupiny, které vyjadřovaly nesouhlas s myšlenkou evropské integrace či s konkrétními politikami ES/EU. Jednou z takových skupin byla *The Bruges Group*, nestraničná, avšak s Konzervativní stranou silně provázaná. O ustavení této skupiny se zasadil student Oxfordu Patrick Robertson, jenž během pár následujících měsíců po *Bruges speech* shromáždil širokou škálu akademiků, ekonomů a politiků, kteří podporovali myšlenky a postoje stanovené v proslovu M. Thatcherové. Součástí této skupiny byl také budoucí zakladatel strany UKIP Alan Sked (Usherwood 2004: 10–11).

Nástupcem M. Thatcherové se v roce 1990 stal John Major, jež bývá díky svému kompromisnímu přístupu k evropské integraci někdy označován jako eurooptimista. Během období jeho vlády dochází k vyostřování sporů mezi protievropským a proevropským křídlem strany, které se projeví například při schvalování Maastrichtské smlouvy. Utvářejícími událostmi negativního přístupu větší části konzervativců k ES/EU bylo vystoupení libry z Evropského mechanismu směnných kurzů (ERM) a její devalvace v září roku 1992 (May 1999: 117, Holmes 1998:133).

O rok později byl John Major nucen spojit přijetí Maastrichtské smlouvy s otázkou důvěry svému kabinetu, což analytici označují za největší parlamentní porážku pro konzervativní vládu ve dvacátém století (Geddes 2004: 192). Ačkoli díky tomuto kroku J. Majora byla Maastrichtská smlouva v Británii ratifikovaná, důsledkem bylo definitivní rozdělení strany. I přes vyjednané klíčové výjimky („opt outs“)¹⁴ a vyškrtnutí ze smlouvy slova „federální“, došlo k tvrdému střetu mezi eurooptimisty a euroskeptiky Konzervativní strany na stranické konferenci roku 1992 a také při samotné ratifikaci smlouvy v Dolní sněmovně (Tamtéž 2004: 84). Právě po ratifikaci Maastrichtské smlouvy dochází k zesílení odmítavého postoje vůči evropské integraci. EU totiž začala být, namísto alternativou k britskému impériu, hrozbou tradiční národní suverenity.

Liubomir Topaloff ve své knize *Political Parties and Euroscepticism* mimo jiné prezentuje svůj výzkum, zaměřený na jednotlivá prohlášení britských mainstreamových stran, který provedl mezi léty 1990–1996, na jehož základě konstatuje, že v období po odchodu Majora z pozice lídra si konzervativci drží své euroskeptické pozice. Konzervativní strana zde jako jediná ze všech zkoumaných mainstreamových stran

---

¹⁴ Velká Británie nemusela přijmout sociální chartu a časový harmonogram vzniku měnové unie. Navíc v rámci jednání ohledně politické unie docílil odstranění veškerých zmínek o federálním uspořádání Unie (Fiala, Mareš 1999: 45, Geddes 2004: 43).

evropských politických stran vykazovala více negativních než pozitivních postojů vůči EU (Topaloff 2012: 63). Gifford mluví o Konzervativní straně v 90. letech jako o nejvíce euroskeptické mainstreamové straně v EU (Gifford 2010: 331). Během posledních let vlády J. Majora se zhoršoval jeho osobní postoj k evropské politice, stejně jako se zhoršovaly vztahy Velké Británie a EU.

John Major rezignoval v roce 1997 po nejhorší volební porážce Konzervativní strany od roku 1832. Po jeho odchodu se v pozici lídra konzervativců vystřídala trojice politiků – William Hague, Ian Duncan Smith a Michael Howard, kteří evropská témata postupně upozadili, aby vnitřně konsolidovali rozvrácenou stranu. Evropskou politiku, jež prosazoval W. Hague, můžeme shrnout jeho následujícím výrokiem: „(...) *setrvat v Evropě, aniž bychom byli Evropou ovládáni.*“ (Lynch 2003: 160) Michael Howard byl znám svým nekompromisním přístupem k EU. Jeho osamocená kandidatura demonstrovala, že strana usiluje o vnitřní jednotu, která se také stala klíčovým tématem Howardova úvodního projevu. Období vlády M. Howarda je spojováno i s nárůstem důvěry obyvatel v Konzervativní stranu (bbc.co.uk 2004). Ačkoli se tito lídři stavěli velice kriticky proti směřování evropské integraci po Maastrichtské smlouvě, žádný z nich neprosazoval vystoupení Británie z EU.

David Cameron nastoupil do čela Konzervativní strany krátce po rezignaci jeho předchůdce M. Howarda a třetích prohraných volbách v řadě v roce 2005. Jeho cílem bylo zreformovat stranu a především ji vyvést z opozice, což se mu podařilo po demisi labouristického ministerského předsedy Gordona Browna v roce 2010 (Aktualne.cz 2010). Cameron se distancoval od politiky, již prováděla M. Thatcherová, a zároveň byl ve spoustě otázkách mnohem liberálnější, než jeho předchůdci. Jedním z kroků, které stranu posunuly do jednoznačně euroskeptické pozice, bylo vyčlenění konzervativních europoslanců z Evropské lidové strany (EPP-ED)¹⁵ po volbách do EP v roce 2009 (theguardian.com 2009). V porovnání se svými předchůdci se k EU nevyjadřoval zdaleka tak často a kriticky¹⁶. Sjednotit stranu, respektive utlumit rozpory uvnitř strany, se mu víceméně podařilo právě díky upozadění evropského tématu.

Svůj postoj k Evropské unii vyjádřila Konzervativní strana také ve volebním programu pro volby 2010, kde zmiňují aktivní a vedoucí roli VB v integračním procesu.

---

¹⁵ Strana sdružující středolevicové strany a prosazuje socialistickou a federalistickou politiku, včetně ústavy (eppgroup.eu).

¹⁶ Cameron od nastoupení do funkce do května 2016 nepronesl zásadní projev věnovaný problematice evropské integrace (Váška 2006:23).

Znovu zdůrazňují svůj negativní postoj vůči přesunu moci na nadnárodní úroveň bez konání referenda a vyjadřují také odmítavé stanovisko k jednotné měně (The Conservative Manifesto 2010). Národní volby konzervativci však nebyli schopni vyhrát absolutní většinou, získali 36,1 % hlasů. Za příčinu jejich „neúspěchu“ někteří konzervativci označují rostoucí popularitu Strany nezávislosti Spojeného království a neschopnost D. Camerona zaujmout pevnější postoj k hlavním politickým otázkám, včetně otázky EU (Hawkins 2015: 139).

Rozhodnutí britské konzervativní vlády uspořádat referendum do členství Velké Británie v EU v lednu roku 2013 představuje důležitý vývoj v politice vůči EU. Politické změny tohoto druhu je třeba chápat v historickém a politickém kontextu, ve kterém k nim dojde. Oznámení referenda D. Cameronem bylo navrženo tak, aby udržel pohromadě svou rozdělenou Konzervativní stranu (Tamtéž: 139–140). V současnosti konzervativci v čele s předsedou Cameronem oficiálně podporují názor setrvání Británie v EU, i když pouze z pragmatického hlediska.

2.2.2. Proměny Labouristických pozic ve vztahu k evropskému projektu

Ačkoli v současnosti můžeme Labouristickou stranu označit jako tu proevropsky laděnou část britského politického spektra, dlouho tomu tak nebylo a právě labouristé v prvních fázích integračního procesu byli hlavními protagonisty euroskeptického pohledu. Labouristická strana vyhrála první volby po druhé světové válce, jenž se konaly v červenci roku 1945, a zároveň poprvé od svého vzniku dosáhla v Dolní sněmovně absolutní většiny. V letech 1945 – 1951 Británii vládne kabinet Clementa Attleeho známý především svým nedůvěřivým postojem vůči evropské integraci. Můžeme říct, že labouristická strana se od počátků sjednocovacích tendencí profilovala převážně jako protievropská. Jak uvádí Baker, Labouristé považovali myšlenku integrace za projekt kontinentálního kapitalismu, který bude do Británie nastrčen jako trojský kůň, aby mobilizoval protestní hlasy proti labouristickému hnutí a jeho hodnotám (Baker et al. 2008: 95).

Základním bodem poválečné politiky Ernesta Bevina, ministra zahraničí se stalo obnovení poválečné pozice Velké Británie jako světové mocnosti. Poválečná zahraniční politika v té době nezaznamenala výraznější změnu politického kurzu, ale pouze pokračovala se zahraniční politikou zastávanou labouristy během války, opírajíc se o úzkou spolupráci s USA a *Commonwealthem*. Těmito prvky labouristé přispěly k vytvoření protievropské reputace strany.

Oficiální stanovisko Labouristické strany k podání britské žádosti o vstup do EHS ze strany konzervativců bylo představeno na konferenci ve Scarborough v říjnu 1961. Zde strana zaujala velmi opatrný postoj, odmítala bezpodmínečnou podporu vstupu¹⁷, ale zároveň se ani nepostavila do jednoznačné opozice vůči vstupu. Stejně postavení držel i tehdejší předseda strany Hugh Gaitskel. Pro Británii bylo v kontextu potenciálního vstupu rozhodující splnění pěti ochranných opatření: „(...)ochrana obchodu s Commonwealthem, ochrana vztahů s EFTA, svoboda ekonomického plánování, záruka britského zemědělství a svoboda usilovat o nezávislou zahraniční politiku.“ (Foster 2002: 15) O rok později se tento postoj proměnil v protievropský. Roku 1962 H. Gaitskell na výroční konferenci strany vystoupil s velmi plamenným proslovem o zapojení VB do EHS. „Členství změní vše... Británie už nebude Británií...bude to znamenat konec Británie jako nezávislého evropského státu... konec její tisícileté historie.“ (Andrejková 2006: 50–51) Tímto prohlášením zaútočil na Macmillanovu přihlášku do EHS a víceméně tak sjednotil názorově rozdělenou Labouristickou stranu.

Za vlády Harolda Wilsona (1964–1970), jenž byl součástí levého křídla Labour Party, zapoměla paradoxně Labouristická strana na své protievropské postoje, a především z ekonomických důvodů podala v dubnu 1967 svou v pořadí druhou žádost o členství v EHS. Labouristi zahájili veřejnou kampaň, jejímž heslem bylo: „Usilujeme o členství s vší silou a odhodlaností“. I tento pokus byl však překvapivě odmítnut generálem De Gaullem v listopadu 1967, tentokrát s argumentem špatného ekonomického stavu Británie (Veber 2004: 267). Zásadní rozpolcenost v Labouristické straně na téma evropské integrace se ukázala při samotném hlasování o vstupu Británie do ES.

Roku 1974 se po předčasných volbách, jež vyhrála opět Labouristická strana, stal opakovaně ministerským předsedou Harold Wilson, který byl v konečném součtu v úřadu celkem 13 let. Hlavním tématem volební kampaně se stala především kritika vyjednaných podmínek konzervativci (Pilkington 2001: 19–20). Již za Heathovy vlády Wilson sliboval, že jakmile se jeho strana dostane k moci, bude obnovena renegociace podmínek vstupu Británie do ES a vyhlášeno referendum o setrvání Británie v ES, protože podle něj Heathova vláda od ES nevybojovala žádné ústupky. Důvodem k pokusu o opakované projednání podmínek vstupu byla především vysoká částka, kterou musela Británie

---

¹⁷ Bezpodmínečnou podporu vstupu za svou proevropsky laděnou skupinou navrhoval Jenkins (Andrejková 2006: 48).

přispívat do rozpočtu Společenství¹⁸, dále také společná zemědělská politika a úprava postavení zemí Commonwealthu (Foster 2002: 135). Wilsonův postoj k evropské integraci do jisté míry ovlivnila také osobnost Jamese Callaghana, pozdějšího předsedy strany a v roce 1976 také premiéra. Kvůli široké podpoře Callaghana ve straně, který se postavil na stranu euroskeptiků, se Wilson cítil ohrožený.

Kampaň předcházející referendu a samotné referendum ovšem opět odhalilo velký nesouhlas mezi jednotlivými labouristy a vedlo k vytvoření *Social Democratic Party* (telegraph.co.uk 2015). Evropské referendum v roce 1975 byla nabídka Harolda Wilsona, jak udržet pohromadě jeho stranu, která byla v otázce členství Británie v ES hluboce rozdělena. Wilson v této chvíli netrval na jednotném stanovisku strany a kolektivní odpovědnosti během kampaně a referenda (Watts, Pilkington 2005: 227). Z toho důvodu se uvnitř Labour Party utvořily dvě uskupení. Prvním proevropským bylo *Britain in Europe* a druhým uskupením *National Referendum Campaign*, které požadovalo výstup VB ze Společenství. Stranu, jež podporovala setrvání Británie v ES, prezentoval Roy Jenkins, zatímco kampaň proti setrvání VB ve Společenství zastřešoval Tony Benn (Todd 2015: 26). Ačkoli se Británie svými 67,2 % hlasů vyslovila pro setrvání ve Společenství, požadavek renegociace snížil váhu britského hlasu a vysloužil zemi přívzvisko „*reluctant awkward partner*.“ (telegraph.co.uk 2014)

Po rezignaci Wilsona se ministerským předsedou za Labouristickou stranu stal v roce 1976 James Callaghan, který nepatřil mezi nadšené příznivce evropské integrace, a nevěřil, že ES má v dlouhodobé perspektivě nějakou budoucnost. Callaghan přebíral Británii v nejhorsším hospodářském stavu od konce druhé světové války, i kvůli tomuto neměl pevnou pozici uvnitř své strany. Během období Callaghanovy vlády bylo nutné prioritně řešit domácí problémy, evropská témata tak byla odsunuta na vedlejší kolej (telegraph.co.uk 2012). Ve druhé polovině 70. let v rámci Labouristické strany existovaly tři frakce, které se svým přístupem k evropské integraci významně lišily. Pravé, proevropské křídlo strany požadovalo reformu strany a modernizaci Labour Party směrem k sociálně demokratickým základům. Toto křídlo podporovalo evropské sjednocování i na nadnárodní úrovni. Další skupina tradicionalistů, byla součástí jak pravého, tak levého křídla. Tradicionalisté velmi podporovali Commonwealth, v rámci kterého mohla Británie ekonomicky i politicky působit a ostře se stavěli proti sebemenšímu

---

¹⁸ Aktuálně výše rozpočtu činila 8, 64 % z celkového rozpočtu, ale po pěti letech se měla zvýšit až na 18, 92 % (Foster 2002: 66, telegraph.co.uk 2016).

zapojení Británie do evropských struktur. Třetí skupinu představovalo převážně levé křídlo, které tradičně vidělo v ES kapitalistickou organizaci a lpělo na zachování socialistických základů strany (George, Bache 2001 cit. in Andrejková 2006: 84).

Mnohem zajímavějším než Callaghan je však pro tuto kapitolu Roy Jenkins, jenž se dlouhou dobu jevil jako nejpravděpodobnější nástupce Willsona¹⁹. Jenkins je ve vztahu Británie a evropské integrace známý především svým odporem vůči vytvoření EFTA, připravovaném Macmillanovou vládou. EFTA popisuje jako: „*Bláhový pokus zorganizovat slabé periferie vůči silnému jádru.*“ (Bond et al. 1996: 256) V roce 1970 byl Jenkins všeobecně považován za nejoddanějšího proevropského nadšence z labouristického tábora²⁰.

Ve všeobecných volbách, konajících se roku 1979, Labouristická strana, která již delší dobu ideologicky tápala, byla potrestána a stanula tak na 18 let v opozici. Porážka v parlamentních volbách roku 1979 znamenala pro labouristy posun k tvrdému antievropskému přístupu, který se projevil hned v roce 1980 při stranickém hlasování o vystoupení Británie z ES, kde většina členů hlasovala pro vystoupení. Po tragickém výsledku voleb byl do čela Labour Party zvolen levicový aktivista Michael Foot. Tento krok ukázal, jakým směrem bude strana v nejbližších letech směřovat (Váška 2006: 11). Michael Foot se stavěl kriticky k evropské integraci a požadoval britskou absenci jakékoliv účasti na procesu. Během následujících let se Labouristická strana zmítala v nepříjemných sporech.

Footovo nasměrování Labour Party a spory o tom, zda být či nebýt součástí evropských struktur, vyvrcholily v roce 1981 odtržením a vznikem Aliance liberálů a sociálních demokratů, na jejímž založení se podílel tzv. *Gang of four* reprezentovaný Royem Jenkinsem, Shirley Willamsovou, Williamem Rodgersem a Davidem Owenem. Jejich sjednocujícím elementem bylo pro-evropské stanovisko (Watts, Pilkington 2001: 219). V roce 1983 Labouristická strana zveřejnila volební program s názvem *The New Hope for Britain* pro všeobecné volby v témž roce, ve kterém se mimo jiné zavázali k vyjednání vystoupení Británie z ES. Po nastoupení umírněného Neila Kinnocka

---

¹⁹ Hlasování „o Evropě s konzervativci“ mělo za následek jeho předčasné ukončení parlamentní kariéry (Andrejková 2006: 258).

²⁰ Byl hlavním protagonistou nejznámější proevropsky laděné skupiny, která fungovala napříč celým politickým spektrem, a sice *The Common Market Campaign*, která v té době představovala nejvýznamnější proevropsky orientované hnutí. Dále také působil ve skupině *The Labour Common Market Committee*, která vznikla s cílem přesvědčit o výhodnosti členství v EHS co nejvíce členů Labour Party (Andrejková 2006: 48).

do pozice vůdce (1983) Labour Party dochází k utlumení antievropské rétoriky. Postoj strany ke členství Británie v ES se během dvou volebních období Kinnocka postupně stává vstřícnějším a dochází k odvolání cíle vystoupení z EU stanoveného v roce 1980 (Váška 2006: 11). Především volební rok 1987 a stranická konference téhož roku představovala pro vývoj stanoviska Labour Party k evropské integraci skutečný mezník. Labouristická strana se ve svém volebním programu pro přímé volby do Evropského parlamentu označila za evropskou stranu, čímž zcela konvertovala k pro-evropské pozici (Forster 2002: 72-73). Ve zmíněných volbách dokonce dohnala a předešla konzervativce. Baker tento krok zavrhuje tvrzením, že: „*Labour Party tímto krokem přijala, ačkoli poměrně zdráhavě, britské členství, i když si stále udržovala skeptický postoj ohledně ekonomických otázek.*“ (Baker et al. 2008: 96) I přes poměrně pozitivní nasměrování labouristů vůči EU vznikaly uvnitř strany shromáždění euroskeptiků, které se sdružovaly v neformální skupině *Labour Euro Safeguards Campaign*, stavící se proti principům evropské integrace (Tamtéž 2008: 96).

Období vlád nejmladšího stranického předsedy strany v historii, Tonyho Blaira (1997-2007), jsou považována za zlatý věk britské ekonomiky, jejíž výkon dlouhodobě překonával výsledky ostatních zemí západní Evropy a je charakterizováno jako období přiblížení se Velké Británie „srdci EU“ (Tunkrová, Zbiral 2011: 75). Volby do britského parlamentu v květnu 1997 vyhrál s poměrně ambiciózním programem modernizace Spojeného království, který se týkal nejen vnitřních struktur a politik, ale i postavení země v Evropské unii a ve světě (Kasáková 2010: 29). Blair byl zastáncem politiky modernizace strany, kterou prosazovali jeho dva předchůdci, a k evropské integraci se stavěl pozitivně. V roce 1995 prohlásil: „*izolacionistické tendence Británie uvnitř Evropské unie musí skončit a být nahrazeny politikou konstruktivního zapojení.*“ (Andrejková 2006: 103)

Jednou z cest k modernizaci strany bylo mimo jiné také přijetí kontroverzních reforem s některými liberálními zásadami²¹. Evropu si do budoucnosti Blair představoval jako více demokratickou, institucionálně transparentní a otevřenou veřejnosti. Hlavní důraz Unie měl být kladen na princip subsidiarity (Blair 1996: 285).

---

²¹ Tyto Blairovy modernizační snahy byly vtěleny i do nového názvu strany, čímž chtěli Labouristé dát najevo, že své reformační snahy myslí vážně. New Labour je označení více středové a modernější politiky, se kterým se setkáváme od dob vlády Tonyho Blaira (Blair 2010: 96–98).

Tony Blair ve svém varšavském projevu, který pronesl 6. října 2010, zmínil: (...) *věřím v Evropu, protože se domnívám, že členství v Evropské strategické alianci je klíčovou součástí britského národního zájmu.*“ (theguardian.com 2003) V tomto proslovu Blair také potvrdil stanovisko reformované Labouristické strany podpora Evropské unie „(...) *používat Evropu, aby byl náš hlas hlasitější a silnější ve světě.*“ (Tamtéž) Blair odmítl směřování EU k federálnímu superstátu a představil vizi labouristické Evropy, kde jsou si všechny státy rovny (Tamtéž)

Co se týká nastupujícího ministerského předsedy Gordona Browna, který byl v této pozici v letech 2007 až 2010, jeho pozice v otázce EU byla oproti Blairovi podstatně zdráhavější, což se ukázalo i při podpisu Lisabonské smlouvy, kdy se dostavil pozdě (Gifford 2010: 329) V roce 2010 se předsedou Labouristické strany stal Ed Miliband, který v této pozici setrval až do roku 2015. Miliband byl znám svým proevropským postojem. V lednu roku 2013 se vyjádřil proti uspořádání referenda o členství VB v Evropské unii z důvodu ekonomické nejistoty. Ve svém proslovu na *London Business School* v červnu 2014 jasně ukázal směr, kterým se strana vydá i v následujících letech: „(...) *budoucnost Británie zůstává v Evropské unii.*“ (thespectator 2014).

3. Analýza euroskepticismu Strany nezávislosti spojeného království (UKIP)

Ačkoli strana United Kingdom Independence Party (UKIP) existuje již od roku 1993, významnou se stává teprve v posledních letech pod vedením výřečného a charismatického lídra Nigela Farage. Stoupající popularitu UKIP a identifikaci občanů s názorem, že Spojené království v EU ztrácí svou suverenitu, můžeme vidět na procentuálních ziscích v jednotlivých volbách od roku 1999 (viz tabulka č.1). Vidíme vzrůstající tendence volebních úspěchů UKIP, kdy nejvýznamnější nárůst hlasů strana zaznamenala při volbách do EP v roce 2004 a poté o deset let později v roce 2014. V tomto roce se UKIP stala suverénním vítězem voleb a s celkovým počtem 27,5 % hlasů porazila i Konzervativní stranu. (BBC European Election 2009, The Guardian 2014). Lídr strany Farage označil toto vítězství jako „*nejúžasnější výsledek za posledních 100 let.*“ (Telegraph.co.uk 2014) Autoři Ford a Goodwin označují stranu UKIP za nejvýznamnější novou stranu v britské politice v poslední době, která představuje velkou výzvu politickému systému a zavedeným stranám (Ford, Goodwin 2014: 1). Strana se dlouhodobě snaží poukazovat na výhody, jež by pro Brity plynuly odchodem Velké Británie z Evropské unie, například kontrola migrace, zmírnění byrokratické zátěže či snížení daní pro střední třídu.

Tabulka č. 1: Procentuální zisk strany UKIP v jednotlivých volbách:

Volby do EP 1999	7 %
Všeobecné volby 2001	1,5 %
Volby do EP 2004	16,2 %
Všeobecné volby 2005	2,3 %
Volby do EP 2009	16,5 %
Všeobecné volby 2010	3,2 %
Volby do EP 2014	27,5 %

Zdroj: Hunt, Alex. 2014., zpracování autorka

Následující kapitola si klade za cíl objasnit vznik a postupné etablování strany na politické scéně, dále analyzovat ideologii a program strany. Záměrem této kapitoly je rovněž zodpovědět výzkumnou otázku: „*Lze zařadit stranu UKIP v rámci všech jednotlivých typologií do „nejtvrdší“ kategorie euroskepticismu? Pakliže ano, platilo toto zařazení po celou dobu existence strany?*“

3.1. Vznik strany a postupné etablování na politické scéně

Strana nezávislosti Spojeného království, jež dlouhá léta usilovala o prosazení na britské politické scéně, byla založena profesorem historie Alanem Skedem z London School of Economics v roce 1993. Strana UKIP vznikla z „odpadlých“ členů Anti-federalistické ligy²², kteří brojili proti Maastrichtské smlouvě (Usherwood 2010: 5). Z počátku se jednalo spíše o stranu, stojící na okraji zájmu, především z důvodu její monotematicnosti. Primárním předmětem zájmu strany byla v té době silná kritika Evropské unie (Ford, Goodwin 2014: 2–6). UKIP kritizoval „Brusel“ za to, že je nedemokratický, neefektivní, byrokratický a zkorumpovaný a argumentoval tím, že evropská integrace zásadním způsobem poškodila britskou suverenitu. Tento názor jasně demonstruje programový dokument s názvem *Interim manifest* z roku 1994 (Kessel 2015: 6. kapitola).

Prvním pokusem o zviditelnění se na britské politické scéně byly národní volby v roce 1997, které však skončily výrazným neúspěchem. UKIP byla ve volbách zcela zastíněna Stranou referenda. Po tomto neúspěchu došlo uvnitř Strany nezávislosti k vnitřnímu konfliktu, v němž proti sobě stál lídr UKIP Alan Sked, který se podle některých zdrojů snažil ovládat stranu sám, a členové celostátního vedení strany, jehož součástí byli Nigel Farage a Michael Holmes. Meritem rozporu mezi hlavními představiteli bylo směřování strany. A. Sked byl obviněn ze spolupráce s krajně pravicovou British National Party (BNP), která staví na neo-nacistických a antidemokratických tradicích. Toto spojení drtivá většina členů UKIP razantně odmítala (Ford, Goodwin 2014: 32–33. Tato konfrontace měla za výsledek vyloučení Farage, Holmese a Davida Lotty²³ v květnu 1997 ze strany, po pouhém měsíci je však byl Alan Sked nucen přijmout zpět. Po řadě selhání a skandálů Sked v srpnu téhož roku rezignoval. Ve funkci ho nahradil Michael Holmes (Usherwood 2010:7).

Roku 1999 zaznamenala strana svůj první úspěch ve volbách do EP získáním 7 % hlasů a obsazením tří míst v europarlamentu²⁴, čemuž napomohl i zájem veřejnosti o evropskou tematiku.²⁵ Ústředním bodem kampaně se stala idea „nezávislosti“. Cílem

---

²² Anti-federalistická Liga se vyvinula z Bruges Group, po neshodách Allana Skeda s čelními představiteli a v reakci sblížením skupiny s Konzervativní stranou (Usherwood 2010: 5).

²³ Bývalý britský politik, nejznámější jako politický organizátor UKIP a Hnací síla odchodu Alana Skeda z pozice vůdce strany (Ford, Goodwin 2014: 27).

²⁴ Michael Holmes, Nigel Farage, Jeffrey Titford (Usherwood 2010:7).

²⁵ Tomu napomohla i změna ve volebním systému, neboť byl prvně představen proporční systém (Usherwood 2010: 7).

nyní bylo „rozložit EU zevnitř“, využít europoslance jako veřejnou platformu, odhalovat podvody a špatné řízení a informovat veřejnost o aktivitách EU (Bbc.co.uk 1999, Usherwood 2010: 7). Jak se však potvrdilo již o dva roky později v národních volbách, kdy strana získala pouhé 1,5 % hlasů, její úspěch byl omezený a krátkodobý, vázaný jen na evropské volby (Ford, Goodwin 2014: 2).

Boje o vůdcovství však stranu provázely i nadále. První projev, jenž předseda Michael Holmes měl k EP, končil prointegračním vyzněním, což mělo za následek vyslovení nedůvěry Holmesovi v září 1999. Holmes v reakci na tuto událost stranu opustil a byl tak N. Farageem a Jeffreyem Tittfordem vyzván k rezignaci na post europoslance (europarl.europa.eu 1999, Usherwood 2010: 7–8).

Následující národní parlamentní volby, jež se konaly roku 2001 již pod vedením Jeffreyho Tittforda, nebyly pro stranu opět žádným významným překvapením. Strana získala jen 1,5 % hlasů, což pouze potvrdilo, že strana profituje výhradně z evropských voleb (Ford, Goodwin 2014: 40). V polovině roku 2002 dozněla situace ve straně k opětovné výměně lídra, avšak tentokrát poklidně a bez nucených rezignací, vzhledem k naplnění Tittfordova cíle ve straně uklidnit situaci.

Novým lídrem se stal Roger Knapman, bývalý člen konzervativců. Strana se tou dobou připravovala na následující volby do EP konané v roce 2004. Za působení Knapmana v čele strany došlo k částečné proměně vnímání UKIP, způsobené mimo jiné přívalem nových známých osobností. Mezi nimi zmiňme například Dicka Morrise, bývalého manažera prezidentské kampaně Billa Clintona, jenž byl britskými žurnalisty označen jako „*tajná zbraň UKIP*“. Dick Morris se stranou UKIP sdílel přesvědčení, že „*EU je ze své podstaty nedemokratická.*“ (bbc.co.uk 2005) Dalším z významných osobností, jež se podílely na pozdvižení vnímání strany, byl žurnalista Maxe Clifforda nebo bývalý redaktor BBC Robert Kilroy-Silk, který byl odvolán za antiarabské výroky (Ford, Goodwin 2014: 41–50). UKIP ve volbách do EP skončila třetí a s 16,2 % hlasů tak dosáhla do té doby nejlepšího volebního výsledku (Ford, Goodwin 2014: 48).

Dalším významným okamžikem pro stranu UKIP bylo zvolení nového lídra strany v roce 2006, bývalého konzervativce Nigela Farage²⁶, jenž se postupně stal jakousi tváří strany. Na tiskové konferenci po své volbě prohlásil, že: „*V současné době existuje obrovské vaakum v britské politice (...) a ačkoli je strana UKIP v současnosti brána*

---

²⁶ Konzervativní stranu opustil v roce 1992, kdy se Konzervativní strana připojila k Maastrichtské smlouvě (bbc.co.uk 2012).

pouze jako strana jednoho tématu, to se do budoucna změní (...) chystáme se bojovat za širokou škálu domácích politických témat (...) a chceme se tak stát skutečným hlasem opozice v britské politice.“ (bbc.co.uk 2006) Tento jeho proslov jasně naznačil budoucí směřování strany. Součástí Faragovy agendy bylo i rozšíření stranického programu do více oblastí. „*Vedle vystoupení z EU [UKIP] aktivisté začali prosazovat sérii nových politických návrhů, jejichž cílem bylo apelovat na konzervativce.*“ (Ford, Goodwin 2014: 72). Rok po zvolení Farage lídrem UKIPU získala strana také zastoupení v britském parlamentu, a to kvůli nespokojenosti dvou členů Sněmovny Lordů s evropskou politikou Konzervativní strany, kteří stranu opustili a přidali se na stranu UKIP.

Faragovi se po zvolení předsedou strany podařilo transformovat UKIP ze single-issue hnutí ve skutečnou politickou stranu s vlastní programovou politikou v oblasti mnoha národních i mezinárodních témat. I volby do EP 2009 skončily pro stranu velkým úspěchem. Strana s 16,5 % hlasů a ziskem 13 europoslaneckých křesel zaujala v evropských volbách druhé místo. Po tomto úspěchu však Farage překvapivě oznámil rezignaci s tím, že se chce soustředit na nadcházející parlamentní volby a byl nahrazen Lordem Pearsonem. Fáze vládnutí bývalého konzervativního člena Sněmovny Lordů však neměla dlouhého trvání i kvůli mnoha kontroverzním krokům, jichž se Pearson dopustil. Po necelém roce vlády byl do čela UKIP znovuzvolen N. Farage. Po opětovné reformě strany, do níž se Farage pustil, UKIP zaznamenala postupem času lepší a lepší výsledky v různých průzkumech veřejného mínění provedených v letech 2010 až 2013 (Ford, Goodwin 2014: 89–94). Velký úspěch znovuzrozené UKIP přišel v posledních evropských volbách, kdy strana poprvé v historii sesadila obě hlavní strany a se ziskem 27,49 % hlasů zvítězila.

3.2. Ideologie a programatika strany

V britském kontextu bývá UKIP nejčastěji srovnáván s Konzervativní stranou právě z důvodů ideologické podobnosti. Dnešní konzervativci samozřejmě vycházejí z thatcherismu, stejně tak UKIP politiku thatcherismu²⁷ reflektuje. O jednoduchém a především srozumitelném poselství, které strana přináší, napovídá již samotný název strany, nezávislost Velké Británie na Evropské unii. Strana byla z počátku limitována právě svou „single-issue“ politikou v podobě Evropy (Hunt 2014). UKIP však z tohoto

---

²⁷ Označení společenské a hospodářské politiky realizované Margaret Thatcherovou v letech v letech 1979 až 1990. Zahrnuje minimální roli státu, autonomní občanskou společnost, tržní fundamentalismus, tradiční nacionalismus, realistická teorie mezinárodního uspořádání (Giddens 2001: 17).

zaměření profitoval pouze jednou za pět let při evropských volbách (Ford, Goodwin 2014: 2). I proto Strana nezávislosti Spojeného království postupně měnila svou rétoriku, čemuž výrazně napomohla změna lídra Roberta Knapmana za osobnost Nigela Farage. UKIP propojovala evropskou problematiku, domácí agendu a imigrační politiku. Snaha o vystoupení Velké Británie z EU, opětovný zisk vlastní suverenity a možnost kontrolovat hranice, prostupuje ve velkém rozsahu všechny volební programy a další stranické dokumenty.

Kořeny strany lze nejlépe vysledovat v projevu M. Thatcherové v Bruggách v roce 1988, který zapůsobil jako katalyzátor doposud roztržité opozice vůči Evropskému společenství. Nejpozoruhodnější na tomto procesu byl vznik tzv. Bruges Group, jejímž členem byl i pozdější zakladatel strany UKIP Alan Sked (Usherwood 2010: 5). Jediným tématem, které strana představila pro nejbližší volby do EP v roce 1994, bylo odmítnutí přijetí Maastrichtské smlouvy (Ford, Goodwin 2014: 23). I díky tomu strana v těchto volbách získala pouze 1 % hlasů. V následujících letech si strana prošla různými názorovými rozkoly, které se týkaly jejího směřování. Názorová různorodost panovala především v otázce, zda má být strana pouze euroskeptická nebo by se měla zaměřit více i na domácí témata. Součástí sporu byla také personální obměna strany (Ford, Goodwin 2014: 25).

V popředí všech volebních programů je, kromě kritiky EU, téměř vždy imigrační politika, následovaná ekonomikou a zdravotnictvím. V průzkumu, jenž byl publikován v září 2014, vyšlo najevo, že se občané ve volbách nejvíce rozhodují podle tématu řízení ekonomiky. Na druhém místě o jedno procento skončila imigrační a azylová politika, téma zdravotnictví zájem voličů zařadil až na třetí místo. Ze stejného průzkumu vyplývá, že Konzervativní strana se v posledních letech zabývá čím dál méně imigrační a azylovou politikou, což může být jedna z hlavních příčin přechodu konzervativních voličů k UKIPu (Ipsos, Mori 2015).

Další zásadní programovou záležitostí je pro stranu UKIP oblast práva a pořádku. Ve svých prohlášeních kritizují množství evropské legislativy, jež ovlivňuje a částečně i tvoří současné britské právo. Jejich požadavek je, aby si mohla Británie tvořit vlastní zákony sama (UKIP manifesto 2010: 2, UKIP manifesto 2014: 4).

V programovém dokumentu s názvem *We Want Our Country Back* z roku 2005 strana navrhuje alternativu k Evropské unii. EU má být podle nich nahrazena jednoduchou dohodou o obchodu a spolupráci, takovou „jakou Británie myslela, že podepisuje, když vstoupila do evropského společného trhu.“ Jako vzor uvádí

Švýcarsko, se kterým EU uzavírá bilaterální smlouvy (UKIP manifesto 2005: 3). Tento postoj znovu potvrdil i Nigel Farage v Hyde parku ČT24 v roce 2012. Zde také prezentuje názor, že jakousi jedinou institucí spojující evropské státy, by měla být Rada Evropy, která funguje na principu diskuze a hledání společných řešení v nejrůznějších otázkách, nezávisle na Evropské unii (ceskatelevize.cz 2012).

Programové prohlášení UKIP z roku 2010 nesoucí název *Empowering the people*, vyzdvihuje úspěch v evropských volbách v roce 2009 a apeluje na občany, aby hlasovali pro zástupce UKIP i ve volbách do Westminsteru. Strana zde opět zmiňuje ústřední poselství strany, jímž je vystoupení Británie z politického „superstátu“, ale také představuje celou řadu politik, jenž mají za cíl napomoci tomu, aby se UKIP stala čtvrtou největší britskou politickou stranou. UKIP o sobě hovoří jako o jediné straně, která je předurčená přivést moc a kontrolu zpět do Westminsteru a britskému lidu (UKIP manifesto 2010: 2).

Co se týká aktuálních otázek evropské integrace, UKIP silně kritizuje společnou zemědělskou politiku, která je podle strany nejhorším příkladem centralizované jedné politiky pro všechny. Tato kritika je součástí stranického programového prohlášení zveřejněného roku 2014. Strana zde upozorňuje na mnoho oblastí, do kterých EU pomocí nařízení a zákonů zasahuje a ovlivňuje tak život obyčejného občana (UKIP manifesto 2014: 4)²⁸.

3.3. Od marginální strany k evropskému vítězi

V počátečních letech své existence se UKIP zdála být klasickou „single issue party“, dostatečně svébytnou na to, aby nárazově přitáhla pozornost, avšak příliš úzce zaměřenou a nezkušenou na to, aby se stala trvalou politickou silou s masovou podporou.

Od roku 2011 se začala strana významně rozvíjet a již nebyla omezena jen na volby do Evropského parlamentu (Ford, Matthew 2014: 3). V tomto okamžiku se tak ze strany jednoho tématu stal politický subjekt, jenž má zaměření daleko širší. Na výzkumnou otázku stanovenou v úvodu práce, zda strana UKIP stále zůstává „single issue party“, můžeme odpovědět, že stranu od roku 2011 již lze zařadit do kategorie standardní politické strany, vzhledem k rozšíření jejích témat.

---

²⁸ Vzhledem k časovému vymezení práce, kterým jsou poslední evropské volby, práce nereflakuje poslední zveřejněný manifest strany z roku 2015.

Do posledních evropských voleb v roce 2014 šel UKIP jako jeden z favoritů na vítězství. Hlavním soupeřem Strany nezávislosti spojeného království byli konzervativci, jenž částečně přejali agendu, týkající se ochrany zájmů britských občanů vůči EU, což částečně reflektuje i Cameronův záměr na vyhlášení referenda o setrvání v EU (Telegraph.co.uk 2014).

S vyhranými evropskými volbami v roce 2014 vzrostly i ambice strany - získat a udržet si přední příčku v britské politice. Farage se po vyhraných volbách do EP vyjádřil jasně: „*Tento výsledek přinese zásadní změnu britské politiky.*“ Jedním dechem dodává, že: „*Příští rok budeme pokračovat ve všeobecných volbách s cílenou strategií a já vám slibuji, že jste o nás neslyšeli naposledy.*“ (Telegraph.co.uk 2014) Strana pro následující volby vsadila na rozsáhlý politický program, který se zabývá mnoha oblastmi a politikami souvisejícími s životem „běžného“ občana. Vyhrané volby do EP 2014 navíc upevnily postavení UKIP v rámci britského stranického systému. Program, jež byl sestaven pro poslední evropské volby, nesl název *Create an earthquake*. Úkol tohoto dokumentu je zřejmý – upozornit na nedostatky a nespokojenost s fungováním Unie, jenž ohrožuje národní zájmy Británie. Prohlášení poukazuje na úzký svazek, ve kterém EU ovládá mnohem více oblastí, než jí bylo představeno. UKIP jmenuje například imigraci, právo a pořádek, energetický průmysl a další. Jako jedinou možnost k znovu získání kontroly strana vidí vystoupení z EU (UKIP manifesto 2014: 4).

3.4. Zařazení strany UKIP dle typologií stranického euroskepticismu

Samotné odmítnutí dalšího setrvání Británie v evropských strukturách indikuje projevy tvrdého euroskepticismu, který se vyznačuje právě odmítavým postojem politické strany vůči samotné myšlence integrace, čemuž napomáhá i následná kritika fungování Unie a jejího působení v mnoha oblastech. Jak UKIP zmiňuje ve svém posledním evropském programovém prohlášení *Create an earthquake*, „*Z Evropské unie se stala byrokratická organizace, jenž píše naše zákony a stojí nás všechny 55 miliónů liber denně na členských poplatcích.*“ (UKIP manifesto 2014: 4)

Kampaň pro eurovolby se nesla v duchu razantního odmítnutí dalšího setrvání země v EU, obviňování evropské byrokratické správy, silné kritiky řešení hospodářské krize, ale také centralizace moci do Bruselu. Tato rétorika je pak v souladu s kategorií tvrdého euroskepticismu vyjádřeného „*principiální opozici vůči projektu evropské integrace v podobě, kterou představuje EU, přičemž důležitým faktorem je odmítání*

přenosu moci směrem k nadnárodním institucím.“ (Szczerbiak, Taggart 2008: 12), jak ji definují Paul Taggart a Alex Szczerbiak.

Petr Kopecký a Cas Mudde kladou důraz na princip odevzdání suverenity směrem od národního státu k nadnárodním strukturám a zjišťují postoj k aktuálnímu stavu a trajektorii EU. V rámci druhé dimenze autoři doporučují zkoumat podpůrné či opoziční stanovisko vůči dalšímu rozšiřování suverenity EU (Kopecký, Mudde 2002: 301). I v rámci kategorizace, již vytvořili tito autoři, můžeme stranu UKIP zařadit do „nejtvrdší“ kategorie Euro-odmítačů, vyznačující se jak odporem vůči Evropské integraci, tak odmítáním současné trajektorie EU.

Dle „tenké“ typologie Christophera Flooda, v níž autor rozlišuje šest kategorií, dle míry podpory integrace strana UKIP rozhodně spadá do kategorie *Rejectionist* (eurozavrhovači, odmítači). Tato skupina se vyznačuje úplným odmítnutím integrace, opozicí vůči členství své země v EU nebo nesouhlasem s kteroukoli evropskou politikou (Flood, Usherwo 2005:3–6).

Typologie jediného českého zástupce Petra Kanioka vychází z postojů k evropské integraci jednotlivých politických stran, které rozlišuje na tři kategorie. Pro nás relevantní skupinou jsou „*euroskeptikové*“, jelikož se jedná o strany, jež představují absolutní opozici vůči Unii, zdůrazňují všechny neúspěchy a rizika integrace, a to v obou úrovních – ekonomické i politické (Kaniok 2006a 92–95).

Poslední typologií, v rámci níž budeme zařazovat stranu UKIP, je ta od Søren Riishøje. Na rozdíl od předchozích typologií je zde klíčovým kritériem původ a historická zkušenost dané země, proto je tato typologie využita pouze jako doplňková. Autor se zaměřuje především na ideové zdroje a obsah euroskepticismu (Riishøj 2007: 508). Zařazení UKIP v rámci této typologie je poněkud komplikovanější, jelikož zde stranu můžeme zahrnout pod více kategorií. Sám autor zmiňuje, že v této typologii lze procházet napříč kategoriemi více či méně intenzivně. Kategorie, jejichž charakteristiky Strana nezávislosti naplňuje, jsou „*euroskepticismus založený na identitě*“, kdy strany argumentují neslučitelností národní a evropské identity, dále „*funkcionální euroskepticismus*“ zaměřující se na odpor vůči konkrétní společné politice EU, v případě Strany UKIP je to například Společná zemědělská politika. Pro UK Independence Party je pravděpodobně nejvýraznějším typem „*euroskepticismus institucionální*“, založený na konfliktu mezi legitimitou národních a evropských institucí. Další skupinou, do níž lze projektovat postoje UKIP, je „*euroskepticismus národních zájmů*“, který má za hlavní cíl hájit národní zájmy, a to i za cenu oslabení společného evropského projektu.

Posledním typem, jenž UKIP naplňuje v rámci kategorizace Søren Riishøje, je „*euroskepticismus zkušenosti*“, v němž strana nesouhlasí s podmínkami dané země sjednanými již při vstupu do Společenství.

Výzkumná otázka zněla, zda spadá UKIP v rámci čtyř zvolených typologií stranického systému do té „nejtvrdší“ kategorie? Zde můžeme konstatovat, že stranu v rámci čtyř výše zmíněných typologií lze zařadit do té nejtvrdší kategorie. Pátá typologie neposuzuje míru euroskepticismu, ale doplňkově identifikuje zdroje euroskepticismu u daného subjektu. V poslední zmíněné typologii Søren Riishøje se jedná o kombinaci více kategorií v závislosti na jeho zdrojích, jež UKIP naplňuje. Jedná se o „*euroskepticismus založený na identitě*“, „*funkcionální euroskepticismus*“, dále „*euroskepticismus institucionální*“, „*euroskepticismus národních zájmů*“ a „*euroskepticismus zkušenosti*.“

Závěr

Evropská problematika je po celou dobu členství Velké Británie v Evropském společenství/Evropské unii pro britskou politiku kontroverzním tématem. Británie je ve vztahu k evropskému projektu specifická z mnoha důvodů, ať už jde o diskutované geografické, historické či geopolitické odlišnosti, neobvyklý vývoj politického systému a demokracie obecně nebo o pozici médií, jež mají značný vliv na formování euroskeptických názorů britských občanů. Máme-li identifikovat všeobecně důležité opěrné body britské politiky ve vztahu k EU v dlouhém období, jedná se především o odmítání federalismu a preferování mezivládních řešení, volného trhu a maximální liberalizace. Dále výjimečný vztah určuje rovněž zvláštní geopolitická pozice a speciální partnerství s USA, případně se zeměmi *Commonwealthu*.

Tato práce se zabývala analýzou Strany nezávislosti Spojeného království. Součástí analýzy bylo rovněž zkoumání fenoménu euroskepticismu a jeho rolí v rámci tradičních stran britského politického systému, a sice Konzervativní strany, Labouristické strany. V první, teoretické části autorka systematicky shrnula dosavadní výzkumy v oblasti euroskepticismu a zaměřila se na pět vybraných typologií stranického euroskepticismu, čímž vytvořila bázi pro ukotvení následujících analytických kapitol. Druhá kapitola se zaměřila na postoj a proměny přístupů konzervativců a labouristů k evropské integraci a Evropské unii. Poslední kapitola analyzovala vývoj strany UKIP, její ideové vymezení a aktuální dění. V rámci této práce se autorka snažila zodpovědět čtyři výzkumné otázky.

První výzkumná otázka zněla: *Spadá UKIP v rámci všech zmíněných typologií stranického euroskepticismu do té „nejtvrdší“ kategorie, a pakliže tomu tak je, platilo toto zařazení strany po celou dobu její existence nebo došlo k proměně přístupu k evropské integraci v čase?* Na základě třetí kapitoly, která se této problematice věnovala, lze konstatovat, že stranu v rámci čtyř zkoumaných typologií lze zařadit do té nejtvrďší kategorie. Poslední zmíněná typologie Søren Riishøje se namísto míry euroskepticismu zaměřuje spíše na jeho ideové zdroje a obsah. Z tohoto důvodu je typologie S. Riishøje v této práci využita pouze doplňkově. V této typologii se jedná o kombinaci více kategorií v závislosti na jeho zdrojích, jež UKIP naplňuje. Jedná se o „euroskepticismus založený na identitě“, „funkcionální euroskepticismus“, dále „euroskepticismus institucionální“, „euroskepticismus národních zájmů“ a „euroskepticismus zkušenosti.“

Druhá výzkumná otázka se zabývala proměnami postojů Konzervativní a Labouristické strany v čase. „*Čím se liší euroskepticismus UKIP od tradičního britského euroskepticismu zastupovaného Conservative Party a Labour Party?*“ Politické strany ve Velké Británii se určitým způsobem vyprofilovaly. V průběhu let se politická základna britského euroskepticismu přesunula zleva doprava. V prvních letech byla Labouristická strana vnímána jako více euroskeptická, což demonstruje například prohlášení tehdejšího lídra Hugh Gaitskella z roku 1962, kdy varoval před zapojením VB do ES z důvodu ukončení 1000 let staré historie ostrova. Stěžejním momentem pro vnímání EU byl rok 1988 a slavný projev M. Thatcherové v belgických Bruggách, kdy dala jasně najevo svůj nesouhlas s federalistickým směřováním unie a položila tak základ euroskepticismu, jenž prostupoval Konzervativní stranu v následujících letech. Období britského členství v evropském projektu můžeme rozdělit na dvě kratší období, a to od vstupu VB přibližně do počátků 90. let minulého století a dále od Maastrichtské smlouvy dodnes. Na základě zjištěného lze konstatovat, že v průběhu těchto dvou období byl vývoj postojů vůči ES/EU či obecně myšlenky evropské integrace téměř zrcadlově opačný. V pojetí euroskepticismu výše zmíněných stran je základním rozdílem především to, že pro UKIP byla Evropská unie vždy tématem číslo jedna, kdežto u *Conservative a Labour Party* byla EU pouze jedním z mnoha témat, v rámci kterého navíc existovaly uvnitř stran odlišné názorové frakce. Současně se diskurz UKIP od diskurzu Konzervativní a Labouristické strany liší mírou, intenzitou a rozsahem kritiky. V případě konzervativců a labouristů jsou principiální kritice podrobovány aspekty současného směřování integrace a jednotlivé politiky EU, zatímco UKIP kritizuje samotné členství Velké Británie v Evropské unii. Dalším zřetelným rozdílem je v průběhu posledních let absence „hlasitého“ charismatického lídra v případě obou tradičních stran a současně výrazná postava Nigela Farage, jenž na sebe poutá významným způsobem pozornost v Evropském parlamentu a stal se tak v rámci něj nejviditelnějším euroskeptikem.

Třetí výzkumná otázka zkoumá argumentaci a alternativy, jež UKIP nabízí k Evropské Unii. „*Má strana UKIP skutečně propracované argumenty k euroskeptické vizi? Pakliže prosazuje vystoupení z EU, co nabízí strana jako alternativu k Evropské unii?*“ Této problematice se věnuje pouze volební program strany *We Want Our Country Back* z roku 2005, kde UKIP navrhuje prostou dohodu o obchodu a spolupráci a jako příklad uvádí Švýcarsko, se kterým uzavírá bilaterální smlouvy. Tento postoj potvrdil znovu i Nigel Farage v roce 2012, kde také doplnil, že jedinou institucí spojující evropské

státy by měla být Rada Evropy, fungující pouze na principu diskuze. Na základě analýzy UKIP lze konstatovat, že ačkoli je strana nejhlasitějším představitelem vystoupení Velké Británie z evropských struktur, jako jedinou alternativu nabízí „švýcarský“ model spolupráce. Autorka se domnívá, že strana nemá propracované argumenty k euroskeptické vizi, a stále staví pouze především na kritice evropského projektu.

Poslední výzkumná otázka zní: „*Zůstává strana UKIP stále single-issue stranou, nebo se přeměnila ve standardní politickou stranu?*“ Během 23 let existence prošla Strana nezávislosti Spojeného království poměrně zajímavým vývojem. Můžeme konstatovat, že z počátku se UKIP profiloval jako *single-issue* strana. Spouštěcím motivem založení strany koneckonců byla Maastrichtská smlouva. V prvních několika letech své existence se strana domácích témat dotýkala opravdu jen velmi okrajově. Od monotematicnosti se strana začala posouvat díky vnitřním programovým změnám v roce 2010, jež přišly s nástupem staronového lídra Nigela Farage. Na základě provedené analýzy ve třetí kapitole můžeme usoudit, že UKIP již za monotematickou euroskeptickou stranu označit nelze, i když téma Evropské unie zabírá v jejich manifestu velký prostor.

Autorka své zkoumané období končí rokem 2014, nicméně od tohoto roku do současnosti se odehrály poměrně důležité události, které měly patřičný vliv na formování názorů zkoumaných stran, proto se zde nachází prostor pro další analýzu. Současná pronikavá debata o referendu o vystoupení Británie z EU (tzv. Brexitu) odráží především rozpory ve vnitřní politice Konzervativní strany. V Británii neplatí schéma „pravice euroskepticismu, levice eurooptimismus“. Konzervativní strana má silné křídlo v čele s premiérem Cameronem, které je pro setrvání v EU, ačkoli čistě z pragmatických důvodů. Naproti tomu Labouristická strana je oficiálně pro setrvání v EU, ale její lídr, kontroverzní Jeremy Corbyn, je znám jako tradiční euroskeptik, který mimo jiné hlasoval proti Lisabonské smlouvě v roce 2008. Britský euroskepticismus aktuálně nevykazuje žádné známky ústupu ze svých pozic a má vysoký potenciál zůstat i nadále výrazným znakem britské politiky. Dne 23. 6. 2016 však proběhne v Británii referendum, které ukáže, jak silnou podporu mají euroskeptické vize mezi britskou veřejností.

Literatura:

„1970 Conservative Party General Election Manifesto“ (online; Pdf). Dostupné z: <<http://www.conservativemanifesto.com/1970/1970-conservative-manifesto.shtml>> (29. 3. 2016)

Andrejková, Lucie. 2006. *Labour Party a evropská integrace. Změny postoje britské labouristické strany k evropskému sjednocování*. Rigorózní práce. Praha: Karlova Univerzita.

Assinder, Nick. 2005. „UKIP’s secret weapon?“ *Bbc.co.uk*. 14. 1. 2005 (online) Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/4162497.stm> (4. 4. 2016)

Baker, David et al. 2008. „Euroscpticism in the British Party System.“ Pp 93–116 in Aleks Szczerbiak, Paul Taggart. *Opposing Europe? The Comparative Party Politics of Euroscpticism*. Oxford: Oxford University Press.

Bedříček, Tomáš. „Projev Thatcherové, který vstoupil do dějin“ *cepin.cz*, 20. 9. 2008 (online). Dostupní z: <<http://www.cepin.cz/cze/clanek.php?ID=848>> (14. 4. 2016)

Blair, Tony. 1996. *New Britain: My Vision Of a Young Country*. London: Fourth Estate

Bond, Martyn, Julie Smithová, William Wallace. 1996. *Eminent Europeans*. London: Greycoat Press.

„Cameron decision to quit EU group is „dotty“, says Tory MEP“ *theguardian.com*, 5. 5. 2009 (online). Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/politics/2009/may/05/david-cameron-european-elections-epp>> (17. 4. 2016)

Daddow, Oliver. 2013. „Margaret Thatcher, Tony Blair and the Euroscptic Tradition in Britain.“ *The British Journal of Politics and International Relations* 15 (2): 210–227.

„David Cameron“ *aktualne.cz*, 25. 8. 2010 (online). Dostupné z: <<http://www.aktualne.cz/wiki/zahranici/david-cameron/r~i:wiki:912/>> (29. 3. 2016)

„Debates: Statement by Mr. Prodi, President-elect of the Commission.“ *Europarl.europa.eu* 21. července 1999 (online). Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/meps/en/4530/MICHAEL+JOHN_HOLMES_home.html> (4. 4. 2016)

„Economy, immigration and healthcare are Britons’ top three issues deciding general election vote“ *ipsos-mori.com* (online). Dostupné z: <[https://www.ipsos-mori.com/researchpublications/researcharchive/3447/Economy-immigration-and-healthcare-are-Britons-top-three-issues-deciding-general-election-vote.aspx#gallery\[m\]/0](https://www.ipsos-mori.com/researchpublications/researcharchive/3447/Economy-immigration-and-healthcare-are-Britons-top-three-issues-deciding-general-election-vote.aspx#gallery[m]/0)> (3. 4. 2016)

„Ed Miliband’s speech on Europe: full text“ *thespectator* (online). Dostupné z: <<http://blogs.spectator.co.uk/2014/03/ed-milibands-speech-on-europe-full-text/>> (25. 4. 2016)

„EU Facts: how much does Britain pay to the EU budget?“ *telegraph.co.uk*, 29. 2. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.telegraph.co.uk/news/newsttopics/eureferendum/12176663/EU-Facts-how-much-does-Britain-pay-to-the-EU-budget.html>> (17. 4. 2016)

„European election 1999: UK Results“ *bbc.co.uk* (online). Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/english/static/euros_99/regional_html/full_sop.stm> (3. 4. 2016)

„European Election 2009: UK Results“ *bbc.co.uk* 8. 7. 2009 (online). Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/elections/euro/09/html/ukregion_999999.stm> (31. 3. 2016)

„Farage elected new UKIP leader“ *bbc.co.uk* 12. 9. 2006 (online). Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/5336126.stm> (3. 4. 2016)

Flood, Christopher, Simon Usherwood. 2005. „Positions, Dispositions, Transitions: A Model of Group Alignment on EU Integration.“ University of Surrey, April 2005 (online; Pdf). Dostupné z: <https://www.academia.edu/2312698/Positions_Dispositions_Transitions_A_Model_of_Group_Alignment_on_EU_Integration> (5. 3. 2016)

Ford, Robert, Matthew Goodwin. 2014. *Revolt on the Right. Explaining support for radical right in Britain*. London: Routledge.

Foster, Anthony. 2002. *Euroscepticism in Contemporary British Politics: Opposition to Europe in the British Conservative and Labour Parties since 1945*. London: Routledge.

„Full text of Howard’s speech“ *bbc.co.uk* 5. 10. 2004 (online). Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/3717028.stm> (17. 4. 2016)

„Full text: Tony Blair’s speech in Warsaw“ *The Guardian.com* 30. 5. 2003 (online). Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/world/2003/may/30/eu.speeches>> (25. 4. 2016)

Geddes, Andrew. 2004. *The European Union and British Politics*. Basingstoke: Palgrave Macmillan

Giddens, Anthony. 2001. *Třetí cesta. Obnova sociální demokracie*. Praha: Mladá fronta.

Gifford, Chris. 2008. *The Making of Eurosceptic Britain. Identity and Economy in a Post-Imperial Stat*. Aldershot: Ashgate Publishing Limited.

Gifford, Chris. 2010. „The UK and the European Union: Dimensions of Sovereignty and the Problem of Eurosceptic Britishness.“ *Parliamentary Affairs* 63 (2): 321–338.

Goodwin, Matthew. 2012. „Strategic Eurosceptics and polite xenophobes: Support for the United Kingdom Independence Party (UKIP) in the 2009 European Parliament elections.“ *European Journal of Political Research* 51 (2): 204–234. Dostupné z: <<https://www.nottingham.ac.uk/news/documents/pdf/strategieuroscepticsandpolitexenophobessupportfortheukindependencepartyinthe2009europeanparliamentelections.pdf>> (14. 4. 2016)

Gye, Hugo. 2013. „An embattled Prime Minister facing down his own party over Europe: How Cameron’s referendum promise turns back the clock to 1975 when Brits were last given a voice on the EU“ *dailymail.co.uk*, 21. 3. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.dailymail.co.uk/news/article-2266844/EU-referendum-How-PMs-promise-turns-clock-1975-Brits-given-voice-EU.html>>

Harmsen, Robert, Menno Spiering. 2004. „Introduction: Euroscepticism and the Evolution of European Political Debate“ Pp.13–35 in Robert Harmsen, Menno Spiering (eds) *Euroscepticism: Party Politics, National Identity and European Integration*. New York: 2004

Hawkins, Benjamin. 2015. „Fantasies of subjugation: a discourse theoretical account of British policy on the European Union“ *Critical Policy Studies* 9 (2): 139–157.

Holmes, Martin. 1998. „The Conservative Party and Europe: From Major to Hague“ *The Political Quarterly* 69 (2): 133–140.

„How Harold Wilson was warned Europe threatened British democracy“ *telegraph.co.uk* 27. 8. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/11057170/How-Harold-Wilson-was-warned-Europe-threatened-British-democracy.html>> (21. 4. 2016)

Hunt, Alex. 2014. „UKIP: The story of th UK Independence Party´s rise.“ *Bbc.com*. 21. 11.2014 (online). Dostupné z: < <http://www.bbc.com/news/uk-politics-21614073>> (31. 3. 2016)

Churchill, Winston. 1946. „Winston Churchill´s speech. Zurich University.“ (online), pdf. <<http://aei.pitt.edu/14362/1/S2-1.pdf>> (21. 3. 2016)

„Jim Callaghan, our „worst PM“, was nothing of the sort“ *telegraph.co.uk* 26. 3. 2012 (online). Dostupné z: <<http://www.telegraph.co.uk/news/politics/9167368/Jim-Callaghan-our-worst-PM-was-nothing-of-the-sort.html>> (21. 4. 2016)

Jones, Alistair. 2007. *Britain and the European Union*. Edinburgh: Edinburgh University Press

Kaniok, Petr. 2006a. *Evropeanisté, eurogovernmentalisté a euroskeptici: reflexe euroskepticismu a jeho stranických projevů*. Dizertační práce. Brno: Masarykova Univerzita.

Kaniok, Petr. 2006b. „Stranický euroskepticismus: teoretické modely klasifikace politických stran podle opozičních postojů k evropské integraci.“ Pp. 9–21 in Petr Kaniok, Vlastimil Havlík (eds.). *Euroskepticismus a země střední a východní Evropy*. Brno: Masarykova univerzita.

Kasáková, Zuzana. 2010. „Tony Blair a devoluce: Vývoj skotských autonomních institucí za vlády New Labour 1997–2007.“ Pp 29–54 in *Acta Universitatis Carolinae studia Territorialia*. Praha: Nakladatelství Karolinum.

Kenneth, Morgan. 1999. *Dějiny Británie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny

Kessel, Stijn van. 2015. *Populist Parties in Europe*. London: Palgrave Macmillan. (ebook, online) Dostupné z: <<https://books.google.cz/books?id=I0MTBwAAQBAJ&pg=PT178&lpg=PT178&dq=m>>

anifesto+UKIP+1994&source=bl&ots=DP4DzwvbEz&sig=WVnhAhpPEAoCs1P-gBtf6AiTb0A&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwj9lZL14_DLAhXBF5oKHR5oKCe0Q6AEIJDAB#v=onepage&q=ukip&f=false> (3. 4. 2016)

Kirkup, James, Steven Swinfrod. 2014. „Ukip storms European election.“ *Telegraph.co.uk*. 25. 5. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.telegraph.co.uk/news/politics/ukip/10855972/Ukip-storms-European-elections.html>> (3. 4. 2015)

Kopecký, Peter, Cas Mudde. 2002. „The Two Sides of Euroscepticism. Party Positions on European Integration in East Central Europe.“ *European Union Politics* 3 (3): 297–326.

Kopeček, Lubomír. 2004. „Euroskeptici, europeanisté, euroentuziasté, eurofobové – jak s nimi pracovat?“ *Politologický časopis* 11 (3): 240–269.

Leconte, Cécile. 2010. *Understanding Euroscepticism*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan.

Lynch, Philip. 2003. „The Conservative Party and Europe 1997–2001.“ Pp. 146–162 in Mark Garnett, Philip Lynch (eds.). *The Conservatives in crisis. The Tories after 1997*. Manchester: Manchester University Press.

Mannin, Michael L. 2010. *British Government and Politics. Balancing Europeanization and Independence*. Plymouth: Rowman&Littlefield Publishers

May, Alex. 1999. *Britain and Europe since 1945*. New York: Routledge

Morris, Peter. 1996. „The British Conservative Party.“ Pp. 122–138 in John Gaffney (ed.). *Political Parties and the European Union*. London: Routledge.

„Nigel Farage v Hyde parku“ *ceskatelevize.cz*, 18. 6. 2012 (video). Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10252839638-hyde-park-ct24/212411058080618-hyde-park/>>

Pilkington, Colin. 2001. *Britain in the European Union today*. Manchester: Manchester University Press.

„Profile: Nigel Farage, UKIP leader“ *bbc.co.uk* 4. 12. 2012 (online). Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/uk-politics-20543513>> (25. 4. 2016)

Rakušan, Jan, Ivana Witzová. 1999. „Konzervativní strana a evropská integrace.“ Pp. 33–51 in Petr Fiala, Miroslav Mareš (eds.). *Konzervativní a křesťanské politické strany a evropská integrace*. Brno: Mezinárodní politologický ústav.

Rishoj, Søren. 2007. „Europeanization and Euroscepticism: Experiences from Poland and the Czech Republic.“ *Nationalities Papers* 35 (3): 503–535.

„Speech to the College of Europe (The Bruges Speech)“ margareththatcher.org, 20. 9. 1988 (online). Dostupné z: <<http://www.margareththatcher.org/document/107332>> (14. 4. 2016)

Spiering, Menno, Robert Harmsen. 2004. *Euroscepticism: Party Politics, National Identity and European Integration*. New York: Rodopi.

Szczerbiak, Aleks, Paul Taggart. 2002. „The Party Politics of Euroscepticism in EU Member and Candidate States.“ *SEI Workin Paper*, no. 51. Brighton: Univesity od Sussex.

Szczerbiak, Aleks, Paul Taggart. 2008. *Opposing Europe? The Comparative Party Politics of Euroscepticism. Volume 1*. New York: Oxford University Press.

Taggart, Paul. 1998. „A touchstone of dissent: Euroscepticism in contemporary Western European party systems.“ *European Journal of Political Research* 33 (3): 363–388.

The Conservative manifesto. 2010. „Invitation to Joint he Government of Britain“ (online; Pdf). Dostupné z: <<http://www.conservativemanifesto.com/2010/2010-conservative-manifesto.shtml>> (29. 3. 2016)

„The EU referendum could destroy the Tory party. That is not an exaggeration“ *telegraph.co.uk*, 6. 10. 2015 (online) Dostupné z: <<http://www.telegraph.co.uk/news/newstopics/eureferendum/11911839/The-EU-referendum-could-destroy-the-Tory-party.-No-seriously.html>> (15. 4. 2016)

„The roots of Euroscepticism“ *economist.com*, 12. 3. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.economist.com/news/britain/21694557-why-britons-are-warier-other-europeans-eu-roots-euroscepticism>> (14. 4. 2016)

Todd, John. 2015. *The British Self and Continental Other*. University of Oslo: Arena.

Topaloff Liubomir K. 2012. *Political Parties and Euroscepticism*. Hampshire: Palgrave Macmillan.

- Tunkrová, Lucie, Zbiral Robert. 2011. *Prosazování národních zájmů členských zemí EU, Velká Británie, Irsko a Dánsko*. Olomouc: Právnická fakulta Univerzity Palackého.
- UKIP. 2005. *We want our country back*. UKIP manifesto (online, Pdf). Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/UKIP_uk_manifesto.pdf> (31. 3. 2016)
- UKIP. 2010. *Empowering the people*. UKIP manifesto (online, Pdf). Dostupné z: <<http://www.politicsresources.net/area/uk/ge10/man/parties/UKIPManifesto2010.pdf>> (3. 4. 2016)
- UKIP. 2014. *Create an earthquake*. UKIP manifesto (online, Pdf). Dostupné z: <<https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/themes/5308a93901925b5b09000002/attachments/original/1398869254/EuroManifestoLaunch.pdf?1398869254>> (31. 3. 2016)
- „Ukip wins European elections with ease to set off political earthquake“ *The Guardian.com*. 26. 5. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/politics/2014/may/26/ukip-european-elections-political-earthquake>> (31. 3. 2016)
- Usherwood, Simon. 2004. „Bruges as a Lodestone of British Opposition to the European Union.“ Pp 5–16 in *Does Euroscepticism have a passport?*. Brugge: College of Europe.
- Usherwood, Simon. 2007. „The dilemmas of a single-issue party. The UK Independence Party.“ *Representation* 44 (3) 255–264. Dostupné z: <www.surrey.ac.uk> (31. 3. 2016)
- Usherwood, Simon. 2010. „UKIP’s Political Strategy: Opportunistic Idealism in a Fragmented Political Arena.“ Brugge, Belgium: University Association for Contemporary European Studies.
- Váška, Jan. 2006. *Srovnání britského konzervativního euroskepticismu a independentismu*. Praha: Filozofická fakulta UK. (Online, pdf). Dostupné z: <http://publication.fsv.cuni.cz/attachments/92_Vaska.pdf> (13. 3. 2016).
- Veber, Václav. 2004. *Dějiny sjednocené Evropy*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Watts, Duncan, Colin Pilkington. 2005. *Britain in the European Union today*. Manchester: Manchester University Press.
- Yin, Robert. 2009. *Case Study Research. Design and Methods*. London: Sage Publications

Abstrakt

Předmětem této diplomové práce je případová studie britské strany United Kingdom Independence Party (UKIP). Primárním cílem práce je analyzovat Stranu nezávislosti Spojeného království (UKIP), součástí analýzy je zařazení UKIP do čtyř typologií stranického euroskepticismu. Pro pochopení fenoménu euroskepticismu je třeba se zaměřit také na historické předpoklady pro euroskeptické nálady v Británii, sekundárním cílem je proto analýza britského euroskepticismu v pojetí dvou britských etablovaných stran – Conservative Party a Labour Party, jejichž období vlády od roku 1945 je charakterizováno poměrně častými změnami stanoviska k evropskému sjednocování.

Klíčová slova: euroskepticismus, Velká Británie, UKIP, Conservative Party, Labour Party, kategorizace

Abstract

This diploma thesis is a case study examining British United Kingdom Independence Party (UKIP). The primary goal of the thesis is to analyze the UKIP and to categorize it according to four main typologi. To understand the phenomena of euroscepticism it is necessary to focus on historical foundations of eurosceptic thought in the United Kingdom, the secondary goal is thus an analysis of British euroscepticism as perceived by two major British political parties – the Conservative Party and the Labour Party – whose policies since 1945 are typical for frequent changes in attitude towards European integration.

Key words: euroscepticism, United Kingdom, UKIP, Conservative Party, Labour Party, typologies